

ବିରାଟ ଲୀଳା ଓ ଧୂର୍ଜଟରମା ଉତ୍ତରପଦମ୍ ।

ସୁନାତି ବିଶାରଦ ଅକ୍ଷୟ ପଦପ୍ରାପ୍ତ ଏ ରାଧାରମଣ
ଦାସଙ୍କର, ମୋଗାରୁଡ଼ ଏ ରାଜନାରାୟଣ ଦାସଙ୍କର ପୌତ୍ର
ଦେଶହୁତେଶିପ୍ରବର ଏ ରାମବାହାଦୁର ରାଧାଚରଣ
ଦାସଙ୍କର ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସାମନ୍ତ ରାଧାପ୍ରସନ୍ନ ଦାସଙ୍କର ଭୃଷୀ-
ପଦାଶ୍ରେୟଶ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟେ ରଚିତ ଆଶୀର୍ବାଦ ଓ ସୁନାତି
ସୁଚକ ବଚନାବଳୀ ।

ଗୋବିନ୍ଦୋ ବରଦୋଽ ସ୍ତୁନନ୍ୟମନସା ଶ୍ରୀରାଧୟୁଲିଙ୍ଗିତଃ
ସାନ୍ତାନନପରାନ୍ମୁକୁତ ବଶଗୋଽନ୍ୟା ଗୋପିକାଃ ପ୍ରୀଣୟନ୍
ରାଧାଭ୍ୟୁତ୍ସାହେନ ତେନ ମଧୁରଂଭବପରଂ ଦର୍ଶୟନ୍
ଜୀବାନାଂ ସଖିଭ୍ରବସଙ୍ଗତବତାଂ ନିତ୍ୟପରେଶାତ୍ମନା । ୧ ।
ସାମନ୍ତାନାଂ କୁଳାମ୍ବୋନିଧିଲକ୍ଷିତ ଗୁଣଗ୍ରାମରତୌଘରାଜା
ଲୋକାନାମାଶ୍ରିତାନାଂ ନିଜପରବସୁଧା ଶଶ୍ରଜାନାଂ ସୁଧାଂଶୁଃ
ବାକ୍ୟାନାମାବଳୀରଃ ପ୍ରଣୟୈଜନମନୋହର୍ଷଦୋଽର୍ଥାନୁଗାରଃ
ଶ୍ରୀମାନ୍ରାଧାପ୍ରସନ୍ନାଭଧନବନ୍ଧୁପଞ୍ଚ ରାଜତାଂ ନିତ୍ୟମିଥୁମ୍ । ୨ ।

କାଳୋତ୍ତମାଂ ନିଜଭୁବୋଜନ ସ୍ବପଦ୍ମହ୍ୟାଂ
ନାତିଂ ପ୍ରଣୀୟୁ, ନିଜମନ୍ଦିରରେଣ ସାର୍ଞମ୍ ।
ରାଧାପ୍ରସନ୍ନ ନବଭୂମିପତେ ସ୍ବବଶ୍ୟ
ଧର୍ମାନୁକୂଳବରବ ବିଚନୋତୁ ନିତ୍ୟମ୍ । ୩ ।

ଶୁଭନୁଆୟୀ —

ଶ୍ରୀ ରୁଦ୍ରନାରାୟଣ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ କାବ୍ୟତୀର୍ଥ ।

ବିଚାଟନାଗର ଓ ସୃଷ୍ଟିରେଖା ।

ଏକାଦି ସଖ୍ୟା ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ତାରିଖରୁ ଯୁକ୍ତ ପଦ ଅବ
ଦ୍ଧାରା ବୋଧ ବିଷୟର ସମର୍ଥନକାରୀ ପ୍ରମାଣମାନ ବହିର
ଶେଷରେ ଉକ୍ତ ସଖ୍ୟା ଓ ତତ୍ତ୍ୱ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପୂର୍ବକ ପ୍ରଦତ୍ତ
ହୋଇଅଛି ଦେଖିବା ହେବେ ।

—୫-୦-୫—

ଦୂର୍ଯ୍ୟୋଧନର ସଙ୍ଗରେ କରି ଅସଂକୀର୍ତ୍ତା,
ଧର୍ମୀୟ ଲାଭକୁ ଚିତ୍ତେ କେତେ ପୀଡ଼ା ।
ହେଲେହେଁ ସ୍ୱରୂପୋତ୍ତମ କଲେ ନୀତିକାର୍ଯ୍ୟ,
ଭୁଞ୍ଜିବେ କ୍ଳେଶାଦିଶୟ ନୋହୁଏ ନିବାର୍ଯ୍ୟ ।
ସେ ଅରଣ୍ୟ ବାସ ପୀଡ଼ା କାଳ ଶେଷ ଅସି,
ହୋଇଛି ହୋଇବେ ପୁଣି ଅଜ୍ଞାତ ନିବାସୀ ।
ମାତୃଗର୍ଭେ ଦଶମାସ ରହି ଜୀବଗଣ,
ଭୁଞ୍ଜଇ ଯେମନ୍ତ କ୍ଳେଶ ନ ହୁଏ ବାରଣ ।
ତାଠାରୁ ଅଧିକ କ୍ଳେଶ ଏ ଅଜ୍ଞାତ ବାସେ,
ଭୁଞ୍ଜିବେ ପାଣ୍ଡବଗଣ ଏହି ବାରମାସେ ।
ଦୁସ୍ତର ସେକ୍ଳେଶ ଅବ୍ୟବେଚଳ କେଶବ,
ନାବିକ ହେବାରୁ ପାରି ହୋଇ ଯିବେ ଜବ * ।

* ନବ—ଶୀତ ।

ସେଥିପାଇଁ ଧର୍ମସୂନୁ ପ୍ରକୃତ ଉଦାର—
 ଭ୍ରାତୃ-ଗଣ-ଭାର୍ଯ୍ୟା ସଙ୍ଗେ କରି ସୁବିଚାର ।
 ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି ଅଗ୍ନି ବିରାଟ ନଗର,
 ଯାଇ ଅଜ୍ଞାତ ବନ୍ଧବେ ଗୋଟିଏ ବୟର ।
 ଅମୃତାନନ୍ଦ ଜନନୀ ଏ ଭାରତ ଭୂମି,
 ଏହାର ଉଦାର ଭାବ ମାନସରେ ଗୁଣି ।
 ଦେଲେହେଁ ପୀୟୂଷ ପାନ ସୁଖୀ ଦେବଗଣ,
 ସଦା ଇଚ୍ଛୁକ ଏଥିରେ ଜନ୍ମିବା କାରଣ ।
 ଏଥିରେ କରି ବିହତ କର୍ମ ଉପତପ୍ତ,
 ସର୍ବେ ଭୋଗି ଫଳଦାର କରିଥାନ୍ତି କ୍ଷୟ ।
 ଏ ଭୂମି ଇନ୍ଦ୍ର ରସଜ ଶର୍କରର କୃପ,
 ସ୍ବର୍ଗ ରସ ଭଣ୍ଡ ଭଙ୍ଗେ ଖର୍ଯ୍ୟର ସ୍ବରୂପ ।
 ଏଣୁ କର୍ମ ଭୂମି ବେଲି ଯାର ଶ୍ଳୋକ ଗୀତି,
 ଚାରିବେଦ ଚାରିବର୍ଣ୍ଣ ଯାର ମୂଳ ନୀତି ।
 ଯହିଁ ଜାତ ଜନଗଣ ଜୀବନର କାଳ,
 ଚାରି ଅଶ୍ରମେ ବିଭକ୍ତ ଥିଲା ବହୁକାଳ ।
 *ଅସବର୍ଣ୍ଣ ବିବାହରେ ହୋଇଣ ଆବଦ୍ଧ,
 ଦେଉଥିଲା ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ମିଳନ ସମ୍ବନ୍ଧ ।
 ଦାଣ ଗୋପ କୁଳମୈତ୍ର ଅର୍ଦ୍ଧଶତ ନର,
 ବସ୍ତ୍ର ପଦ୍ମାବତୀ ଭୃଞ୍ଜୁଣ ଥିଲେ ବିପ୍ରବର ।
 ଏ ଆଦି ଉଦାର ନାଉଥିଲା ଚରକାଳ,
 ତାର ପରିବର୍ତ୍ତେ କେତେ ଘଟଣା ଜଞ୍ଜାଳ ।

ବିଦେଶୀ-ବିଧର୍ମ-ଲୋକ-ପ୍ରଭୁତ୍ଵକୁ ଦେଖି,
 ପୂଜାଗୃହେଷ୍ଠ ପୂଜନାତ ଅଛନ୍ତି ଉପେକ୍ଷା ।
 ନତୁବା ଘଟୁ ଥାଆନ୍ତା ଅଧିକ ବିଦ୍ରାଢ଼,
 ପାଉ ନ ଥାଆନ୍ତେ ନିଜ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା ବାଟ ।
 ପ୍ରାଚୀନ ରୀତି ପୂଜା ଶକ୍ତି ପରିବର୍ତ୍ତି,
 କରୁଥିବା ରୁ ଏଯାବତ୍ ରହୁଛି ମହତ୍ତ୍ଵ ।
 ବେଦ ଉକ୍ତ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା କରବାକୁ ନରେ,
 ଅକ୍ଷମ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତେ ନିଷ୍ଠେ ଭ୍ରାତୃତ୍ଵରେ ।
 ବିବାହ ଭୋଜନ ଅଦି ସମ୍ପର୍କ ସମ୍ପାଦି,
 ସହଜେ ହୋଇ ଥାଆନ୍ତେ ବେଦ ଧର୍ମାବଳୀ ।
 ଚୌଦ୍ଵିଗରେ ଜଗିଅଛୁ ଅଦେ ଚାରିନାଥ,
 ଥାଉ ଥାଉ ବେଦ ଧର୍ମୀ ହେବେ କି ଅନାଥ !
 ମାତ୍ର ଚରଦିନ ପାଇଁ କୌଣସି ସ୍ଥାନର,
 ଏକବିଧ କର୍ମ କେବେ ନ ପାଏ ଅଦର ।
 ଏଥିଲାଗି ମହାକାଳ ପୁରୁଷ ଜାଗ୍ରତ,
 ଆଇ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର କର୍ମେ କରନ୍ତି ବ୍ୟାପୃତ ।
 ପୁଣି ସହରକୁ ରୂପରେ ବିରାଜଣ ନିଜେ,
 ଭ୍ରାତୃ ବର୍ଷେ କେବଳ ହୋଇଛନ୍ତି ବିଜେ ।

୨ * ଏହାଙ୍କର ଆଜ୍ଞାବଳେ ଜନ୍ମ ଲବବେଶ—

ନୃପ, ବିଧି କଲେ ଯେନକେନ ପ୍ରକାରେଣ ।
 ସ୍ତ୍ରୀଗଣ ପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ହୋଇଣ ମିଳିତ,
 ଲୋକ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ାଉନ୍ତୁ ଭ୍ରାତୃତ୍ଵ ଭୁବିତ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଲେକେ ରାଜାଙ୍କର ନିୟମିତ ଦଣ୍ଡ,
 ପରଲେକେ ନରକର ଭୟ ଯେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ।
 ଏ ଦୁଇ ମଧ୍ୟରୁ ଶୁଦ୍ଧ ଦଣ୍ଡହିଁ ପ୍ରକାଶ୍ଚ,
 ଭୟ ଜନ୍ମାଇଁ ଦେଖାଇ ଥିଲୁ ଶୁଭ ଦାଣ୍ଡ ।
 ସେହି ଶୁଦ୍ଧଦଣ୍ଡ ଭୟ ହେବାରୁ ରହିତ,
 ସ୍ବଭାବେ ବିଷୟ ଲେଖୁ ମାନବେ ଭୁରତ ।
 ସଙ୍ଗାତେ ନିର୍ଭୀକ ହୋଇ ଦେଲେ ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମଣ,
 ଜମେ ମାତକର୍ମେ ରତ ଦେଲେ ସୁପ୍ରକଟ ।
 ଏହି ନୃପ ଅଦେଶରୁ ନାନା ଅପବିଧ,
 ଦଣ୍ଡାଇ ଥିଲୁ ବିବିଧ କୁଳିୟାର ସିଦ୍ଧି ।
 ଏହାଙ୍କର ଅଙ୍ଗଜାତ ପୃଥୁ ମହାରାଜ,
 ସୁନୟନେ ବାଜି ପୁଣି ଗଢ଼ିଲେ ସମାଜ ।
 ପ୍ରଣୟନ କରି କେତେ କେତେ ଉପବିଧ,
 ଶୃଙ୍ଗଳାରେ ବାନ୍ଧିଥିଲେ ପୃଥୁ ଧନ ନିଧ ।
 ସଖ୍ୟା ଅଧିକ ହେବାରୁ ସଙ୍କର ଜାତିର,
 କଲେ ବର୍ଣ୍ଣ ବିଧି ସମ ଜାତି ବିଧି ସ୍ଥିର ।
 ଅନୁସର ବ୍ୟବସାୟ ଭେଦକୁ ଶୁଦ୍ଧନ,
 କରୁଥିଲେ ଜାତି ଭେଦ ପ୍ରଥା ପ୍ରଣୟନ ।
 ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ଦିତା ପୁଣି ମାତବର୍ଣ୍ଣ ମାତା,
 ସେହି ସଂସ୍କୃତି ଜନ୍ମାଇ ଉପହୁ ବିଧାତା ।
 ଏମାନେ ଅନୁଲୋମଜ ସଙ୍କର ଜାତିରେ,
 ଗଣ୍ୟ ହୋଇ ପିତୃଧର୍ମ ପାଉଲେ ବିଧରେ ।

ନୀଳବର୍ଣ୍ଣ ପିତା ପୁଣି ଉଚ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ମାତା,
 ଯେଉଁ ସଙ୍ଗର୍ଷ ଜନ୍ମର ଉପରୁ ବ୍ୟାପା ।
 ପ୍ରତି ଲୋମକ ସଙ୍କର ଜାତିରେ ଗଣିତ,
 ଏମାନେ କି ପିତୃ ଧର୍ମେ ହୋଇଲେ ଦାକ୍ଷିତ ।
 ସେମାନେ ଶୁଦ୍ର ଭିରସୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଗର୍ବରେ,
 ଜନ୍ମିଥିଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ସଙ୍କର ମଧ୍ୟରେ ।
 ବିଷ୍ଣୁମୂର୍ତ୍ତି ଉତ୍ସାରଣ ବ୍ୟବସାୟ କାର୍ଯ୍ୟ,
 ନିରୂପି ଚଣ୍ଡାଳ ମଧ୍ୟେ କରୁଥିଲେ ଧାର୍ଯ୍ୟ ।
 ଏ ଆଦି ପ୍ରକାରେ ପୂଜେ ବାହ୍ୟ, ବାହ୍ୟତର,
 ବାହ୍ୟ ତମ ପ୍ରଭେଦରେ ବିଚାରି ସୁନ୍ଦର ।
 ପୃଥୁ ମହାରାଜ ଧରି ବ୍ୟବସାୟ ଭେଦ,
 ନାନା ଜାତିକୁ ଉଦ୍ଧାର ନାଶିଥିଲେ ଖେଦ ।
 ବେଦଧର୍ମି ଲୋକଙ୍କର ଥିବାରୁ ପ୍ରଭୁରୁ,
 ଜଣାଉ ନ ଥିଲା ଜାତି ପ୍ରଧାନ ଲଘୁରୁ ।
 ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ବ୍ୟବସାୟ ଧରି,
 ଚାଲୁଥିଲେ ଥିଲେ ନାହିଁ ଭର୍ଷୀଓ ମସ୍ତକ ।
 ହେବାରୁ ଅଧୁନା ଶିମା ମାର୍ଗ ବିପତ୍ତିତ,
 ହୋଇଛନ୍ତି ଉଚ୍ଚ ନୀଳ ଜନେ ଭର୍ଷାନିତ ।
 ତେଣୁ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟେ ଏତେ ଗଣ୍ଡଗୋଳ,
 ଦୋହଲୁଛୁ ପ୍ରଭକ୍ଷଣ ଅଶାନ୍ତିର ଦୋଳ ।
 ଦେବ ପୁରୁଷ ଉତ୍ତମ କଲେ କୃପା ଦୃଷ୍ଟି,
 ମାତାଙ୍କର ଅଙ୍ଗେ ହେବ ଶାନ୍ତି ବାରି ଦୃଷ୍ଟି ।

ମୂଳ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପ୍ରଥା ବିଧାତା ରଥର,
 ଅଛନ୍ତି ସାଧାରଣର ସୁବିଧାର ପାଇଁ ।
 ପ୍ରାଣେଶ ଉଚ୍ଚମାର କର୍ମ ଦେଖୁ ପାଇ,
 କର୍ମୋପଯୁକ୍ତ ହେତୁରେ ଥାଅନ୍ତି ଜନ୍ମାଇ ।
 କର୍ମ ଭୂମି ଭରତରେ କର୍ମ ହୁଁ ପ୍ରଧାନ,
 ବିଧାତା ସୁଦ୍ଧା ଅଛନ୍ତି କର ଏ ବିଧାନ ।

୩ *ରୂପର ଦେବ ନୃପତି ଅନ୍ୟ ନାମ ଅଜ,
 ଏହାଙ୍କର ପୁତ୍ର ନାଭି ମାନବ ଦଗ୍ଧଜ ।
 ଦୁଇଙ୍କ ରାଜତ୍ବ କାଳେ ମାତାଙ୍କର ନାମ,
 “ଅଜ ନାଭି” ଗାଉଥିଲେ ଯୋଗୀ ରୂପେମାନ ।

୪ *ନାଭିଙ୍କର ଜନ୍ମ ଥିଲେ ପୁତ୍ର ଏକଶତ,
 ତା ମଧ୍ୟେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ସଦ୍‌ଗୁଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସେ ଭରତ ।
 ତାଙ୍କର ଗୁଣାନୁରୂପେ ମାତାଙ୍କର ନାମ;
 ‘ଭରତ’ ବୋଲି ବିଖ୍ୟାତ ପୁଣି ହେଲା ଜାଣ ।
 ଭଗବତର ପଞ୍ଚମ ଏକାଦଶ ସ୍କନ୍ଧ—
 ମଧ୍ୟେ ବିଦ୍ୟମାନ ଏହି କଥାର ପ୍ରବନ୍ଧ ।
 ନରପତି ଦୁଷ୍ଟନ୍ତର ସେ ଶାକୁନ୍ତଳେୟ*
 ଯାଙ୍କ ସଙ୍ଗ ଦମନକ ଅନ୍ୟ ନାମଧେୟ ।
 ‘ଭରତ, ଭରତ’ ବୋଲି ଦେବବାଣୀ ଶୁଣି,
 ଭରତାଖ୍ୟା ଦେଇଥିଲେ ଦୁଷ୍ଟନ୍ତ ସଦ୍‌ଗୁଣୀ ।

*ଶାକୁନ୍ତଳେୟ—ଶତ୍ରୁଘ୍ନଙ୍କର ପୁତ୍ର ।

ଏହାଙ୍କର ସୁଶାସନେ ତୁଷ୍ଟ ପ୍ରଜାମାନ,
 'ରରତ ଖଣ୍ଡ' ଗାଇଲେ ମାତାଙ୍କର ନାମ ।
 ଶିଳ ହରିବଞ୍ଚ ମଧ୍ୟେ ପ୍ରମାଣ ଏହାର,
 ରହିଛି ଦେଖି ନିଜର ସଶୟ ନିବାର ।
 ଏହାଙ୍କର ଉତ୍ତମାଙ୍ଗ ଯେ ଉତ୍କଳ ଦେଶ,
 ଯହିଁ ଅବିଭୂତ ସ୍ଵୟଂ ପ୍ରଭୁ ହୁଏକେଶ ।
 ପ୍ରେମରେ ବିତରୁଛନ୍ତି ଶ୍ରୀମଦା ପ୍ରସାଦ,
 ପରମ ବ୍ରହ୍ମ ରୂପ ସେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଅଜ୍ଞାଦ ।
 ଭୂତ ଭାବ ଘଟନାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଦ,
 ଦେବାଧିଦେବ ଶ୍ରୀଧର ସୃଷ୍ଟିର ବିଧାତା ।
 ମୂଳ ସାକ୍ଷୀ ନୁହନ୍ତି ସେ ସ୍ତମ୍ଭରୁ ବାହାର,
 ହିରଣ୍ୟ କଶିପୁ ବନ୍ଧ ଥିଲେ ସେ ବିଦାର ।

* ଜଗତ କାରଣ ଦେବସୂର୍ଯ୍ୟ, ତାଙ୍କ ସ୍ଵତ,
 ଶ୍ରୀଦେବ. ତାଙ୍କ-ଯଜ୍ଞ-ଅଗ୍ନିରୁ ସମ୍ପ୍ରଭ ।
 ଇଳ ନୃପତି ରାଜତ୍ଵ ହିମାଳୟୋତ୍ତରେ,
 କରୁଥିଲେ ଖ୍ୟାତ ହୋଇ ସୁଦ୍ୟୁମ୍ନ ନାମରେ ।

୨ * ସୁଦ୍ୟୁମ୍ନର ଜ୍ୟେଷ୍ଠପୁତ୍ର ନୃପତି ଉତ୍କଳ,
 ଦକ୍ଷିଣା ପଥ ଦେଶକୁ କରୁ ସମୁଦ୍ଧଳ ।
 ନିଜ ନାମେ ଦେଶ ସ୍ଥାପି କଲା ବିଦ୍ୟାବିଧି,
 ଶିଖାଇ ପ୍ରକାଶି ଥିଲେ ନିଜ ନାମ ସିଦ୍ଧି ।
 କଲା ବିଦ୍ୟାରେ ଉନ୍ନତ କରିବା ହେତୁରୁ,
 ତାଙ୍କୁ ଉତ୍କଳ ଅଖ୍ୟାନ ଦେଇଥିଲେ ଗୁରୁ ।

ଇନ୍ଦ୍ରାକୁ ଅଦି କନିଷ୍ଠ ପିତୃବ୍ୟ ଉତ୍ତର—
 ପଥେ କରଥିଲେ ଦେଶ ସମୂହ ଉଦ୍ଧାର ।
 ଇଳସୁତ ଉତ୍ତଳାଦି ତନି ବ୍ରାହ୍ମଣଣ;
 ଦକ୍ଷିଣା ପଥ ଦେଶରେ କଲେ ରାଜପଣ ।
 ଅଭୟବେ ଏ ଭାରତ ପୂର୍ବେକୁ ହିଁ ବ୍ୟ—
 ବିଭାଗେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଥିଲା ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ ।
 ଉତ୍ତଳ କନିଷ୍ଠ ସ୍ତବ ଦଣ୍ଡକ ରାଜନ,
 ଥା ପିଥିଲେ ଗୋଦାବରୀ ଡାହେଁ ଘାଟବନ ।
 ଦଣ୍ଡକାରଣ୍ୟ ନାମରେ ସର୍ବତ୍ର ବିଦିତ,
 ଶୂଳଦରବଣ ମଧ୍ୟେ ହୋଇଛି ଲୁଚିତ ।
 ଭାର୍ଗବଗୃଧ୍ରି କନ୍ୟାକୁ ହରିଣ ହଠାତ,
 ଏହି ନୃପତି ସବଣେ ହେଲେ ଉତ୍ସାହୀତ ।
 ଇତିହାସ କଥା ଖଣି ଶ୍ରୀପଦୁ ପୁରାଣ—
 ମଧ୍ୟେ ରହିଛି ସଖ୍ୟୁ ବାରକ ପ୍ରମାଣ ।

- ୨ *ପୁଣି ଚନ୍ଦ୍ରବଣ ରହୁ ଯଜାତ ରାଜାର,
 ଔରସଜ ଶାନ୍ତିଷ୍ଠେୟ* ସେ ଅଶୁକୁମାର ।
 ଏହାଙ୍କର ବଣ ଅନୁକ୍ରମେ ଅଧସ୍ତନ,
 ସୋଡ଼ଗ ପୁରୁଷ ବଳ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ରାଜନ ।
 ଏହି ବଳ ସ୍ତବ ମୁଖ ଦେଖି ନ ପାଇଲେ,
 ପୁରୋହିତ ପଦେ ନମି ବିନୟେ ବୋଇଲେ ।
 ହେ ଗୁରୋ ! ବିଗତ ପ୍ରାୟ ମୋ ଯୌବନ ସୁଖ,
 ପୁଣି ଦେଖି ନ ପାଇଲି ତତ୍ତ୍ୱେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ।

*ଶାନ୍ତିଷ୍ଠେୟ—ଶାନ୍ତିପାଳ ପୁତ୍ର ।

ସୁଦୀର୍ଘ ତପସ୍ୟା ରତ ମାମତେୟ ମୁନି,
ନୋହୁଲା ଏଯାଏଁ ପୁଣି ନୃପଠାରୁ ଶୁଣି ।
ଯୋଗବଳେ ଜାଣିପାରି ଅର୍ୟନ୍ତର ସୁଖ,
ବୋଇଲେ କି ହେବ ତବ ଔରସରୁ ପୁଅ ।
ତୁମ୍ଭର କ୍ଷେତ୍ରଜ ପୁତ୍ର କରି ପିଣ୍ଡଦାନ,
କରିବେ ପିତୃଗଣର ସନ୍ତୋଷ ବିଧାନ ।
ଭାରତର ପୂଜାଭାଗ କରି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ,
ବାଞ୍ଛି ନେଇ ରାଜାହେବେ ଧରି ଛତ୍ରଦଣ୍ଡ ।

୮ *ଅଙ୍ଗବଙ୍ଗ କଳଙ୍ଗ ଯେ ସୁଦ୍ଧିପୁଣ୍ଡୁରୁତ୍ତ,—

ନାମେ ଖ୍ୟାତ ଖ୍ୟାତଯୁକ୍ତ ସୁଗୁଣେ ଅସ୍ମଦୁ ।
ମାମତେୟ ଔରସରୁ ବଳ ପତ୍ନୀ ଗର୍ଭେ,
ଜନ୍ମି ସ୍ଵପ୍ନ ନାମେ ଦେଶ ଆପିଥିଲେ ସବେ ।
ନବମ ସ୍କନ୍ଧ ମଧ୍ୟରୁ ଏମନ୍ତ ବୃତ୍ତାନ୍ତ,
ଜାଣି ପାରିଲେ ମାନବେ ହୋଇବେ ଅତ୍ରାନ୍ତ ।
ଏମନ୍ତ ପ୍ରକାରେ ଏହି ଉତ୍କଳାଖ୍ୟ ଦେଶ,
ଉତ୍ତ ଦେଶ ବୋଲି ଅନ୍ୟ ହେଲା ତା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ।
ପୂଜ୍ୟପରି ଏହି ଦେଶ ପ୍ରକାଶି ଗରମା,
ବିସ୍ତାରିତ କରିଥିଲା ନିଜ ଦୀର୍ଘ ସୀମା ।
ସୁଦୀର୍ଘ ଆକୃତି ସେହି ଉତ୍କଳ ଦେଶର,
ମଧ୍ୟେ ବିରଜିତ ଥିଲା ବିରାଟ ନଗର ।
ବହୁକାଳ ଗତ ମାତ୍ର ପ୍ରମାଣ ଏହାର,
ସୁଗୁରୁଛୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଦୃଢ଼ାକାର ।

୯ *ଥୁବାରୁ ବହୁପ୍ରକାର ସଦ୍‌ଗୁଣ ଅଧିକ,
ବିରାଟ-ପ୍ରଥମ-ପୁତ୍ର ଉତ୍ତର-ଅଭିଷେପ ।

୧୦ *ସେହୁ ତୁମ୍ୟନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଜଣିବା ହେତୁରୁ,
ତାଙ୍କ ତୁମ୍ଭିଞ୍ଜୟ ନାମ ଖ୍ୟାପିଥିଲେ ଗୁରୁ ।
ସିନ୍ଧୁତୁମ୍ଭି ଧଳତୁମ୍ଭି ମନ୍ଥତୁମ୍ଭି ଅଦି,
ତୁମ୍ୟନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶମାନ ସନ୍ଧିୟୁ ସମ୍ପାଦି ।
ଅଦ୍ୟାପି ବିରାଟଛନ୍ତି ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳ,
ସୁରୁତୁଛି ବିରାଟର କାୟ ସୁବିଶାଳ ।

୧୧ *ଶଙ୍ଖ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ ବିରାଟ ରାଜାର,
ତନୟ ଖୋଲାଉ ଥିଲେ ସର ପାର୍ଯ୍ୟକାର ।
(ସମୁଖ ସଗ୍ରାମେ ସେହୁ ଥୁବାରୁ ନିର୍ଭୀକ,
ନାମ ପୂଜେ ଶୂରପଦ ସମୁକ୍ତ ଅଧିକ) ।

*ଦେଖୁ ସେହି ପାର୍ଯ୍ୟବର ଶୌର ଶଙ୍ଖ ନାମେ,
ଖ୍ୟାତ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଶୌର୍ଯ୍ୟ ରଚେ ବହୁସ୍ଥାନେ ।
ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିନ ତାବଗତରାର,
ବସାନ୍ତି ଲୋକେ ସୁପାର୍ଯ୍ୟ ହାଟ ଦିବ୍ୟାକାର ।
ଏହି ସରୋବର ଠାରୁ ଦୁଇକୋଶ ଛଡ଼ି,
ଯାତାରେ ବସନ୍ତି ବକ ମୁନିପର ଧାଡ଼ି ।
ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେଖାର ନିକଟେ ସୁଦୀର୍ଘ ଅକୃତି,
ବିରାଟ ସରକର ଏ ପୂଜକାଳ ସୁଦି ।

ଏହାର ପୂଜା ଆଡ଼ିରେ ହାଟ ଲୋକାକୁଳ,
 ବସଇ ବିକ୍ରୀତ ହୁଏ ଦ୍ରବ୍ୟ ସୁବିଧୁଳ ।
 ଯାର ନିକଟେ ଗୋବର-ଘାଟା ନାମେ ଗ୍ରାମ,
 ସେ ଗ୍ରାମେ ବିରାଜମାନ ଇନ୍ଦ୍ରର ଇଶାନ ।
 ପ୍ରଜାତି ହୁଏ ବିରାଟ ଗୋଗୃହ ଗୋମୟ,
 ପ୍ରତିଦିନ ପଡ଼ୁଥାଏ ଏସ୍ଥାନେ ନିଶ୍ଚୟ ।
 ଗୋଧନ ରକ୍ଷା ନିୟୁଣ ଗୋହାଲିଆ ଜାତି*
 ବାସଭୂମି ଗୋପଗ୍ରାମ ପ୍ରକାଶୁଛୁ ଖ୍ୟାତି ।
 ସେ ଗ୍ରାମରେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେ ଜାତି କେତେକ;
 ପାର୍ଶ୍ଵ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ଅଛନ୍ତି ଅନେକ ।
 ଭଞ୍ଜଭୂମି ଭୂଗର୍ଭରୁ ନବ ଆବିଷ୍କୃତ,
 ଶିଳା ନଗର ଭୂଗର୍ଭେ ଥିବାରୁ ବିକୃତ ।
 ଏଇ ଜାତକ ନଗର ପୁରୁଷ ଦେଉଛି,
 ବିପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କ ମୁଖେ କାଳିମା ଲେପୁଛି ।
 ସ୍ଥାନ ନାମ ଖୁଚା ପଦ ଏହାଶୁଣି କଣ୍ଠେ,
 ବିଜ୍ଞି ଭାବୁକେ ଭାବିବେ ସ୍ଵହୃଦୟ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ।
 ପୁଣି ଦେଉଳ ଗଣର ଭଲ ଭଲ ପଦ,
 ଶୁଣି ବିଚାର ବସିବେ ତା ମୂଳ ଶବ୍ଦ ।
 ଗବେଷଣା ବଳେ ହୃଦେ କରିବେ ସୁସ୍ଥିର,
 ବିରାଜୁ ଥିଲେ ଜାତକ ଏଥୁ ମହାବୀର ।

* ଏ ଦେଶରେ ଗୋହଳା ବଙ୍ଗଦେଶରେ ସବୁଗୋପ ନାମରେ ପରିଚିତ ।

ଗୋଗଣ ଘୋଟକରଣି ରହୌଘେ ପୁରତ,
 ବିରାଟ ରାଜପ୍ରାସାଦ ଥିଲା ବିରାଜିତ ।
 ଉପକାତକ ସମୁଦ୍ରେ ହୋଇ ସନ୍ନିଳିତ,
 ଜ୍ୟେଷ୍ଠ କାତକର ବଳେ ଥିଲା ସୁରକ୍ଷିତ ।
 “କେନ୍ଦ୍ର ଦେଲା” କଥାଟିଏ ଲୋକରେ ଚକ୍ଚକ୍ଷୁ,
 କାତକଗଣ ପ୍ରତାପରାଣି ଜଣାଉଛୁ ।
 ଈଶାନୀ କାତକେଶ୍ବରୀ ସେ ସ୍ଥାନେ ଅଦ୍ୟାପି,
 ବିରାଜନ୍ତି ନାହାନ୍ତି ସେ ଅନ୍ୟତ୍ର କୁହାପି ।
 ବିରାଟ ନୃପତି ରାଜ୍ୟ ଅଟଇ ନିଷ୍ଠିତ,
 ଅଶ୍ରୁମୟ ହେତୁ ଏ କରଇ ସୁଚିତ ।
 ବିଷ୍ଣୁ ଶକ୍ତିର ସମଷ୍ଟି ରୂପିଣୀ ସେ ଦେବୀ,
 ବଳିଷ୍ଠ ଥିଲା କାତକ ଯାଙ୍କ ପଦ ସେବି ।
 କାତକେଶ୍ବରୀ ନାମେ ସେ ଖ୍ୟାତା ଠାକୁରାଣୀ,
 ମୋହବାକୁ ଶିଜଗତ ଅଧିଷ୍ଠାଣୀ ରାଣୀ ।
 ପାଣ୍ଡବ ହୃଦୟରାଣୀ ଦେବୀ ଯାଙ୍କ ସେନା,
 ପୃଥ୍ବୀରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣା ଯାଙ୍କ ଅଂଶ ଘେନି ।
 କୌରବେ କର ଢାଙ୍କର କେଶ ଅକର୍ଷଣ,
 ଢାଙ୍କ ରମଣେ କାତକ କରବାରୁ ପଣ ।
 ଢାଙ୍କି ପ୍ରକାଶିଛନ୍ତି ସେମାନେ ଦୁର୍ଗତି,
 ସମଗ୍ରହେ ହୋଇଛନ୍ତି ସେମାନେ ଅତିଥି ।

୧୨*ମୟୂରରଞ୍ଜ ନରେଶ ଗଣ ନିତି ନିତି,
 ଯାଙ୍କୁ ପୁଣି ପାଉଛନ୍ତି ବୁଝି ଧ୍ୟାନ ପ୍ରୀତି ।
 ରଞ୍ଜିତୁମି ବଜଗଣ କୁଳ ପରମ୍ପରା—
 କ୍ରମେ ଉପାସ୍ୟ ଦେବତା ମହାଶକ୍ତି ଧରା ।
 ଜାତକେଶରୀ ଗୁମୁଣୀ ଉକ୍ତ ନଗରରେ,
 ବିରାଜମାନା ମନ୍ଦିର-ହୃଦୟ-ଗହରେ ।
 ଉକ୍ତ ଦେବୀଙ୍କ ହୃଦୟ ଅଧିଷ୍ଠାତୁ ଧବ,
 ଶ୍ରୀ ଅବଲୋକିତେଶ୍ଵର ନାମରେ ଭୈରବ ।
 ରଣରଙ୍ଗିଣୀ ଗୁମୁଣୀ ପ୍ରୀତିରେ ଅବକ,
 ପ୍ରକାଶୁଛନ୍ତି ଅଭିନ୍ନ ଉଭୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ।
 ଦେବୀ ମହାଶକ୍ତି ସେଉଁ ସ୍ଥାନେ ବିରାଜିବେ,
 ଶ୍ରୀ ମହାକାଳ ଭୈରବ ଅପେ ପଦ୍ମସୁବେ ।
 ଶକ୍ତି ପୁଣି ଶକ୍ତିମାନ ଏକତ୍ର ମିଳିତ,
 ହୋଇ ବିରାଜନ୍ତି ଏହା ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଷ୍ପତି ।
 ଲୋକ ମୁଖରୁ ଶୁଣିଛୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବାଦ,
 ରଞ୍ଜ ନୃପତି ଗଣର ଆଦରଞ୍ଜ ଆଦ୍ୟ ।
 ମୟୂର ଅଣ୍ଟାକୁ ଭାଙ୍ଗି ସେହୁ ଜନ୍ମିଥିଲେ,
 ମହର୍ଷି ବଶିଷ୍ଠ ଦେବ ତାଙ୍କୁ ପାଳିଥିଲେ ।
 ପୁଣି ରଣପ୍ରାଙ୍ଗଣରୁ ବହୁ ନୃପ ଭାଙ୍ଗି,
 ପଳାଉ ଥିଲେ ତାଙ୍କଠାରୁ ତେଣୁ ବିଜ୍ଞରାଜ ।
 ତାଙ୍କୁ ରଞ୍ଜ ଉପାସରେ କରି ବିଭୂଷିତ,
 କରିଥିଲେ ଗୁଣ ଯଶ ସର୍ବତ୍ର ଖ୍ୟାପିତ ।

ଆମଳୀସନ ନାମରେ ଅଙ୍କରେ ଅନୁଦି,
 ହେଉଛି ପ୍ରତିଦର୍ଶି ସେ ଅନ୍ନ ପ୍ରତିଳିପ ।
 ସେ ବର୍ଷରେ ସେ ଅନ୍ନର ପଞ୍ଚମ ପ୍ରବେଶ,
 ଝାଡ଼ାଖଣ୍ଡ ରାଜପଦେ ତାଙ୍କର ନିବେଶ ।
 ବେଦ ବିଧାନ ଏହି ସେ ଯେଉଁ ମହର୍ଷିର
 ଯେଉଁ ଗୋଡ଼ ଯେଉଁ ବେଦ ପୂର୍ବରୁ ସୃଷ୍ଟିର ।
 ପୁରାଣ ପରମ୍ପରାରେ ତାଙ୍କର ସେ ବେଦ,
 ସେହି ଗୋଡ଼ ଚରକାଳ ନ ହୋଇବ ରେଦ
 ରାମବିଶିଷ୍ଟର ଦୁର୍ଗ ଉତ୍ସବବିଷ୍ଣୁ,
 କାଳକାଟି ବିଶ୍ଵଗର୍ବେ ସଜ୍ଜା ପ୍ରବିଷ୍ଣୁ
 “କାହାର ଉଚ୍ଚ ନାଚିବା ଚର ବିନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ,
 କର ନ ରଖେ” କରୁଛି ଏହା ଉପଦିଷ୍ଟ ।
 ଏହି ଦୁର୍ଗର ନିକଟେ ବହୁଜନପଦ,
 ଦେଖାଉ ଥିଲା ବିବିଧ ରାଜନ୍ୟ ସମ୍ପଦ ।
 କାଳକାଟି ପ୍ରଭାବରେ କାହିଁ ହେଲା ଲୁପ୍ତ,
 କେବଣ ପ୍ରକାରେ କ୍ରମେ ହୋଇଗଲା ଗୁପ୍ତ ।

୧୩*ଉଗ୍ରମନ୍ତ-ଖଣ୍ଡାୟତ୍-ସଦେ ବାନ୍ଧି-ସାଥୁ,
 ଅନ୍ୟ ଦେଶରୁ ଆଗତ ରାଜପୂତ ଜାତି ।
 ପୂର୍ବେ ରାଜୁଥିଲେ ବୋଲି ହେଲେ ରାଜୁଜାତି,
 ନିଷ୍ଠେ ଏମାନେ ରାଜନ୍ୟ-ରାଜ-ଅନ୍ତଃପାତ ।
 ବ୍ରହ୍ମା କେଶରୀ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର-ସରସିଣ—
 ବିଷୟେ କର ନ ଥିଲେ ସୁଖସ୍ଥ ନିୟମ ।

ପୁଣେ ବାଲ୍ୟ-ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖିଛି ମୋ ନେତ୍ର,
 କାହାର କାହାର ଗୃହ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ସେହ ।
 ବଶ-ଭବ-ଗୁଣ-ସୁକ୍ତ କାନ୍ଦୁକ ପ୍ରକାଶ,
 ତା-ନିକଟେ ଶୋଭୁଥିଲା ଶର-ରାଶି-ଭାଣ୍ଡ ।
 କନ୍ଦ-ଯୋଗ ଅଭାବରୁ ପରସ୍ପର ମୁଣ୍ଡ,
 ବନ୍ଧା ବୁଦ୍ଧି-ଅଶି-ସୁତା-ଜାଲେ ମୂକ ଭୂଣ୍ଡ ।
 “ମାନବେ ନିଷ୍ଠା ଦେଲେ ନିର୍ଲକ୍ଷ ଏମନ୍ତ,
 ହୁଅନ୍ତୁ” ସୁଗୁରୁ ଥିଲେ ଲୋକଙ୍କୁ ଭୁରନ୍ତ ।
 ଯହିଁ ଉଚ୍ଚ ନୀତି ଭୂମି ତେଣୁ ଯେ ଦୁର୍ଗମ,
 ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଉଥିଲେ କରି ପଦକ୍ରମ ।
 ଏକପାଦ ଟେକି ପୁଣି ମୁହଁକୁ ଲୁଚାଇ,
 ପକ୍ଷ ମଧ୍ୟେ କପୋତର ଧାଡ଼ି ବସିଥାଇ ।
 ଏମନ୍ତ କପୋତ ଶ୍ରେଣୀ ଶୋରଭ ପ୍ରାସାଦ,
 ଏଣୁ ନାମରେ ବିଖ୍ୟାତ ସେ କପୋତ ପାଦ ।
 ଦୂରରୁ ଯେଉଁ ନଗର କରି ନିରୀକ୍ଷଣ,
 ଦେଉଥିଲେ ଶତ୍ରୁଗଣ କର୍ମ ତ ଚରଣ ।
 କପୋତ ପାଦ ନାମେ ସେ ଖ୍ୟାତା ରାଜଧାନୀ,
 ବିରାଟ ରାଜବିଗଳ ଏଥିରେ ଭୂସାମୀ ।
 ବହୁ ବର୍ଷରୁ ଏମାନେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନ,
 ଡୋଇଛନ୍ତି ରଜ୍ଜ ନୃପଗଣର ଅଧୀନ ।
 ଏଥିରେ ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରମାଣ ପାଇଲେ,
 ହୃଦୟ ମଧ୍ୟେ ସମସ୍ତେ ନ ରହିବ ଭିଲେ ।

ମାଳଗିରି ରାଜ୍ୟରୁ ଯେ ଦଣ୍ଡାପଥ* ଯାଇ
 କପୋତି ପଦାର ଶେଷ ସୀମା ଅଛି ପାଇ ।
 ସେହି ଦଣ୍ଡାପଥ ପାର୍ଶ୍ବ ଶିଖର ଶୋଭିତ,
 ଗୋଟିଏ ଦେଉଳ ଗୋରେ ପ୍ରସ୍ତର ନିର୍ମିତ ।
 ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ସାନ୍ତାଳ ନରଗଣ ମାତ୍ର,
 ତା ଉପର ଅଗ୍ରେଦୃଶେ ନୈସ୍ଵର୍ଣ୍ୟର ପାତ୍ର ।
 ତାର ବିଶାଳ କାୟରେ ଶୋଭେ ବହୁଗର୍ଭ,
 ବର୍ଷାକାଳେ ନଦୀଜଳେ ସେମନ୍ତ ଅବର୍ତ୍ତ ।
 ମହୁମାଛି ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ସେ ସବୁ ଗର୍ଭରେ,
 ମଧୁଚକ୍ରକୁ ଭିଆଇ ଗୁଣ୍ଡଗୁଣ୍ଡ ସ୍ଵରେ ।
 କରଥାନ୍ତି ଦେଉଳକୁ ସଦା ମୁଖରତ,
 ବିଭୁଙ୍କ ଗୁଣ ଗାନରେ ଅବା ଅନନ୍ତତ ।
 ଟୁଣ୍ଡ; ଛଅ, ଶାସ୍ତ୍ର, ଶାର ଚନ୍ଦନା ପ୍ରଭୃତି,
 ପର୍ଯ୍ୟଗଣ ସେ ଅସ୍ଥଳେ ରୁଚିର ଅକୃତି ।
 ଉଚ୍ଚ ଗୀତ ବୃକ୍ଷଗଣ ଅଗ୍ର ପ୍ରଦେଶରେ,
 କୁଳସୂମାନ* ଭିଆଇ ନିଜ ଯତ୍ନ ଭରେ ।
 କିମ୍ବା ଉଚ୍ଚ ଦେଉଳର ଖୋମର ଭିତରେ,
 ପ୍ରଥମେ ତମ୍ବୁ ପ୍ରସବି ବସେ ତା ଉପରେ ।
 ଉତ୍ସୁମାଇ ତା ଗର୍ଭରୁ ଶାବକର ଗଣ,
 ଜନ୍ମାଇ ସେମାନଙ୍କର ପୋଷଣ କାରଣ ।

*ପରସ୍ପର ସହକର୍ମାର୍ଥକୁ ଦଣ୍ଡାପଥ ବୋଲନ୍ତି ।

*ପର୍ଯ୍ୟଗଣର ବାସସ୍ଥାନକୁ “କୁଳ” ବୋଲନ୍ତି ।

ଗୌଦଗରେ ବ୍ରମେ ଜାଟ ପତଙ୍ଗାଦ ଧର,
 ସେମାନଙ୍କ ଥୋଟ ମଧ୍ୟ ଦେଇଥାନ୍ତି ଭର ।
 ଜନ୍ମ ପୂର୍ବରୁ ନ ଥିଲା ସୁଖି ବୋଲି ଜ୍ଞାନ,
 ଶକ୍ତି ଜନ୍ମିଲେ ନ ଥିବ ମଧ୍ୟ ସେହି ଜ୍ଞାନ ।
 କେବଳ ପ୍ରସବ ପରେ ଅପତ୍ୟ ସେନେଦୁ,
 ପଶୁ ପକ୍ଷିଗଣଙ୍କର ଅଟେ ଅପ୍ରମେୟ ।
 ସ୍ଵପାର ମଧ୍ୟରେ ଜେତା ଅପତ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ,
 ଜଣି ପ୍ରାଣିମାନ ଦୃଢ଼େ ରଖଇ ଅବଦ୍ଧ ।
 ଏହି ଶାବକର ଗଣ ପାଇଲେ ସୁଶିକ୍ଷା,
 ହରିନାମ ଗାରବାକୁ ଲଭିଥାନ୍ତି ଦାୟା ।
 ଏମନ୍ତ ଦାୟାକୁ ଲଭି ସେ ଶାବକଗଣ,
 ପ୍ରଭାସଣ ହରିନାମ କରି ଉଚ୍ଚାରଣ ।
 ନିଜ ପାଳକ ଗୃହର ପୁଣି ଆପଣାର,
 ସଦ୍‌ଗୁଣକୁ ଉପାର୍ଜିଣ ଯାନ୍ତି ରବପାର ।
 ଅକାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ବେଳେ ସେ ଜୀବ କେତେକ,
 ଶୁଭକର୍ମ କରିଥାନ୍ତି ଲଭି ସୁବିବେକ ।
 ପାଇଲେହେଁ ଦୁରଦୃଷ୍ଟ ଯୋଗୁଁ ପକ୍ଷି ଦେହ,
 ପଞ୍ଜରରେ ବନ୍ଦା ହୋଇ ହରିନାମେ ସ୍ନେହ ।
 ପୁଣ୍ୟକର୍ମ ପାପକର୍ମ ପୁଣି ବମ୍ବେଇ ତ—
 କର୍ମଫଳ ଭୋଗୁଛନ୍ତି ସକଳେ ନିଷ୍ଠିତ ।
 ମିଶ୍ର କର୍ମର ଫଳ ଏ ଦୁଃଖେ ସୁଖ ଭୋଗ,
 ସେମନ୍ତ ପିଞ୍ଜର ଗ୍ରାସେ ବାଲକଣା-ସୋଗ ।

କପୋତ ପଦା ଦେଶର ସୁବିଶାଳ ମାଡ଼,
 ଶସ୍ୟ ଗୁଣିର ଆକର କଲେ ପରିପାଟି ।
 ଏଥୁଲ୍ଲଗି ବର୍ତ୍ତମାନେ ବଙ୍ଗବାସିଗଣ,
 ବସନ୍ତ ଥାପୁ ଅଛନ୍ତି ତହିଁ ପଶପଶ ।
 କେତେକାଳ କେତେ କଥା ହେଲଣି ବିଲୁପ୍ତ,
 ସେ ଦେଉଳ ମୂଳ ସାକ୍ଷିରୂପେ ସୁମୀରୁତ ।
 ନିକଟରେ ଥିବା ଲୋକେ ଉତ୍ସୁକ ମଧ୍ୟ ଧରି,
 ଶୁଣି ଅସୁଛନ୍ତି ଏତ ଶମୀ ଗଛ ବୋଲି ।
 ପୃଷ୍ଠାକାଶ ପଥକର ପ୍ରଶ୍ନରେ ଉତ୍ତର,
 ବୋଲନ୍ତି ଏ ଶମୀଗଛ ପାର୍ବତୀ ନର ।
 ପୁଣି ନାଲଗିରି-ରାଜ୍ୟ-ସମୂହକୁ ମଣ୍ଡି,
 ଦେବା ବିରଜୁ ଅଛନ୍ତି ଶ୍ରୀରାମରଚଣୀ ।
 ତାଙ୍କ ଦେଉଳ ନିକଟେ ଅନ୍ୟ ଦେଉଳରେ,
 ଏକ ଦେବ ଯେ ଉତ୍ତର କୁଅଁର ନାମରେ ।
 ତାଙ୍କ ଅଗ୍ରେ ସୁପ୍ରେକ୍ଷିତ ଶୁଭ ବଳଦାନ,
 କରନ୍ତି ପୂଜାରୁ ତହିଁ ଅଛି ଏ ବିଧାନ ।
 ଉତ୍ତର କୁଅଁର କାହୁଁ ସେଷ୍ଠାନେ ଅସିଲେ,
 ଶମୀଗଛ ଦେଉଳକୁ କିଏ ଚିଆଇଲେ ।
 ସ୍ଥାନେ ଥିବା ଚନ୍ଦ୍ର ସଙ୍ଗେ ହେଲେ କଥାମେଳ,
 ନିଶ୍ଚିତ ଜାଣିବ ସେକଥା ନୁହଇ ନିର୍ମୂଳ ।
 ସେ ଶମୀଗଛ ମୂଳରୁ ଚଙ୍ଗଡ଼ି ଚଉର—
 ନାମେ ପ୍ରତି କି ଗୋଟିଏ ସ୍ୱର୍ଗାର୍ଦ୍ଧ ପ୍ରାନ୍ତର ।

ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ହୃତ୍ତାମାନ ପ୍ରଜାତ କରୁଏ,
 ଶୟନକାରୀ ବୃଷର କକୁଦ ପରୁ'ଏ ?
 “ଏତ ଦକ୍ଷିଣ ଗୋ-ଗୃହ-ସ୍ଥିତ-ଗୋ-ଗଣର,
 ଶୟନସ୍ଥାନ” ପାର୍ଶ୍ଵ ଜନକ ଉତ୍ତର ।
 ପୃଷ୍ଠାକାଶ ପଥକର କର୍ଣ୍ଣରେ ପ୍ରବେଶି,
 ଉପର ଉକ୍ତ କଥାକୁ ଜଣାଏ ନିର୍ଦ୍ଦେଶି ।
 ଏଥରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଇତିହାସ ଗୁପ୍ତ,
 ରହୁଛି, କାଳକ୍ରମେ ସେ ହୋଇଛି ବଲୁପ୍ତ ।
 ଗୁହା-ସୁପ୍ତ-ସ୍ଵପ୍ନ-ସମ-କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କ ଧାମ,
 ସ୍ଵପ୍ନ ନଗର ପଶ୍ଚିମେ ସେ ଠାକୁର ଗ୍ରାମ ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ-ନାଳଗିରି-ରାଜାଙ୍କ ମାତୁଳ,
 ଯାଙ୍କ ବଳ ବିଦ୍ୟା ରୁଚି ଥିଲା ସ୍ଵବିପୁଳ ।
 ଯାଙ୍କ କନିଷ୍ଠା ରଗିନୀ ରାଜ୍ଞୀ ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ,
 କଶୋରଚନ୍ଦ୍ର ରାଜାର ଜନନୀ ଅଟନ୍ତି ।
 ଏହାଙ୍କର ଜ୍ୟେଷ୍ଠତ୍ରାତା ସାହା ବଣ ଜାତ,
 ମୁକୁନ୍ଦସାହା-ନାମରେ ଥିଲେ ସେ ପ୍ରଖ୍ୟାତ ।
 ଅତୀତ ନୃପତି ଶ୍ୟାମଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବିବାହ—
 ଗହଣରେ ଯାଇଥିଲେ ହୋଇଣ ସୋସ୍ତାବ ।
 ଉକ୍ତ ନୃପତି ମୋପ୍ରଭ ଥିବାରୁ ସମ୍ବେଦ,
 ଉକ୍ତ ସାହାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଉପୁଜିଲା ସ୍ନେହ ।
 ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗତରେ କରୁଁ କରୁଁ କଥାବାର୍ତ୍ତା,
 ଗାଇଥିଲେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ-ପୂର୍ବ-ଗାଥା ।

ଠାକୁର ଗ୍ରାମ ନିକଟେ ନଦୀ ସ୍ପର୍ଶରେଖା—
 କ୍ରମେ ବିସ୍ତାରିତ କରି କ୍ଷୀଣ ଅଙ୍ଗରେଖା ।
 ଭୁଲ୍ଲଣିତା ନାଶପରି ପତି ଗୃହ ପ୍ରତି,
 ପ୍ରୟଶ କରୁଅଛନ୍ତି କରି ମନଗତି ।
 ତେଣୁ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନଅନ୍ତେ କରି ସ୍ମୃତି-ଦ୍ଵାସ,
 ଶାଈଥିଲେ ସ୍ପର୍ଶରେଖା ନଦୀ-ଇତିଦ୍ଵାସ ।
 କଥା ମଧ୍ୟେ ପ୍ରକାଶିତ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କର,
 ଅର୍ଥାନୁଗତ ନାମରୁ ବିଶାସୀ ଅନ୍ତର ।
 ତାଙ୍କ ମୁଖ-ପଦ୍ମ-ମଧୁ ସେହି ଇତିଦ୍ଵାସ,
 ଏତେଦିନ ହୋଇଥିଲା ଚିତ୍-ପଟେ ନ୍ୟାସ ।
 ଏବେ ସେ କଥା-ରହୁ ମସ୍ତକ ବିରାଜ—
 ମଣି-ସମ ବିଶ୍ଵରବେ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜ ।
 ଧର୍ମପୁଣ୍ୟ ନୃପଙ୍କର ପୂର୍ବପ୍ରତିଜ୍ଞାତ,
 ବନବାସ ଶେଷ ଏବେ ହୋଇବେ ଅଜ୍ଞାତ ।
 ସେଥିଲାଗି ଭ୍ରାତୃ ଭୂର୍ଯ୍ୟା ସଙ୍ଗରେ ମନ୍ଦଣା,
 କରି ସାରିଛନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଅଜଣା ।
 ଅମ୍ଭୀୟ ବର୍ଗଙ୍କୁ ପୁଣି ସଙ୍ଗରେ ଆମାତ,
 ଦ୍ରବ୍ୟମାନ ଦ୍ଵାରକାକୁ କଲେ ଯେ ପ୍ରେରଣ ।
 ଅଜ୍ଞାତ ବାସ ବର୍ଷର ପ୍ରବେଶ ଆଗରୁ,
 କାଳିନୀ ତଟେ ମୃଗୟା କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଁ କରୁଁ ।
 ଭୂର୍ଯ୍ୟା ସହିତ ସେମାନେ ତଟ୍ଟି ସମୁଦାର,
 କାହିଁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଲେ ଉପିରେ ନିଶାର ।

କେହି ଜାଣି ନ ପାଇଲେ ବିବଧ ବିଜ୍ଞାନ,—
 ବଳେ ଏକଦୋର ବନେ ହେଲେ ବିଦ୍ୟମାନ ।
 କେ କର ନପାରେ କିସ ଧର୍ମର ସାହାଯ୍ୟ
 ପାଇଲେ, ପାଣ୍ଡବେ ପୁଣି ଧର୍ମ ମାର୍ଗା ଚ୍ୟୁତ୍ୟ ।
 ଧର୍ମଦେବ ସାହାଯ୍ୟରୁ କଳା ବିଦ୍ୟା ସିଦ୍ଧ,
 ହୋଇ ଜାଣି ପାରିଛନ୍ତି କୌଶଳ ବିବଧ ।
 ଦୁରୁଗାମୀ ଯାନେ ଆସି ସେ ସ୍ଥାନରେ ବସି,
 ଝେଦ ଅପନୟ କର ହେଲେ ଚିତ୍ତେ ଦର୍ପ ।
 ଏମାନଙ୍କ ଆସିବାର ଆଗରୁ ଦ୍ଵାପର—
 ଯୁଗ-ଅଧିଷ୍ଠାତୃ ଦେବ ଖଡ୍ଗ ରୂପ ଧର ।
 ପ୍ରବେଶି ସେହି ସ୍ଥାନରେ ପଡ଼ି ରହିଥିଲେ,
 ଅକାଶେ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଧର୍ମଜ ବୋଇଲେ ।
 ବିବଧ ପ୍ରକାର ଅସ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟାରେ ନିପୁଣ,
 ହେ ଗାଣ୍ଡିବ ଧନୁର୍ବିର ମୋ ବଚନ ଶୁଣ ।
 ତାରୁଗଣ ଦେଖି ଚିତ୍ତେ କରୁଛୁ ପ୍ରମାଣ,
 ରଜନୀ ସଷ୍ଠ ଯାମାଞ୍ଜେ ପ୍ରବେଶିଛୁ ଜାଣ ।
 ସପ୍ତମ ଯାମାର୍କ ଶେଷେ ସ୍ଥାନ ଶୌଚ କାଳ,
 ପ୍ରବେଶିବ ତେଣୁ ଚିତ୍ତେ ଦୁଃଖ ସୁବିଶାଳ ।
 ଜାହ୍ନବା ଯମୁନା କିମ୍ବା ସରସ୍ଵତୀ ନାରେ,
 ସ୍ଥାନ ଆଦି କରୁଥିଲୁ ଶାସ୍ତ୍ରୀୟ ବିଧରେ ।
 ଏବେ ଏକ ବର୍ଷକାଳ ଅତି ଗୋପନରେ,
 ଅଜ୍ଞାତ ବାସ ବଢ଼ିବ; କିରୁଟ ନଗରେ ।

ସେ ନଗର ସମୀପରେ କେଉଁ ଶସି ଗର୍ଭ,
 ବସନ୍ତ ନାହାନ୍ତି ତେଣୁ ସତନୁ* ମୋ ଚିତ୍ତ ।
 ଏଥୁର ବଧାନ ତୁମ୍ଭେ କରିବାକୁ ଯମ,
 ନୋହିବ ବିଫଳ ସ୍ଥାନ ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଦି ଧର୍ମ ।
 ଏଥୁଅନ୍ତେ ଉତ୍ତରରେ ମଧ୍ୟମ ପାଣ୍ଡବ,
 କେଉଁ ସ୍ଥାନେ କରାଇବ ଗର୍ଭ ସମୁଦ୍ରବ ।
 ଦାଗ ଦେଇ କରନ୍ତୁ ସେ ସ୍ଥାନ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ,
 ଗର୍ଭବାନ ଆହ୍ୱାନିବ ଯହିଁ ଅତି ମିଷ୍ଟ ।
 ଏହାପରେ ଧର୍ମସୁନ ଏଣେ ତେଣେ ଗୁହଁ,
 ଦେଖିଲେ ଅଗରେ ଏକ ଖଡ୍ଗ ପଡ଼ିଥାଇ ।
 ସେହି ଲୌହ ଖଡ୍ଗ ଯେନି ଦାଗ ସେଉଁ ସ୍ଥାନେ,
 କାଟିଲେ ସେ ସ୍ଥାନ ଖ୍ୟାତ ଲେହାଦାଗା ନାମେ ।
 ତହିଁ ପାର୍ଥ ଧନଞ୍ଜୟ ଚିତ୍ତେ କରି ଧ୍ୟାନ,
 ବଧାନିଲେ ଅକର୍ଷଣୀ ଅସ୍ତ୍ରର ସଜ୍ଜାନ ।
 ଧର୍ମାତ୍ମଜ ଦେଇ ଥିବା ଦାଗେ ରେଖାବତୀ,
 ତୁମ୍ଭେଗଣେ ପାତାଳରୁ ଗଙ୍ଗା ଭୋଗବତୀ ।
 ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭେ ଉଗ୍ରକୁ ଘର୍ବର ନିନାଦେ,
 ମୁଖରତ କରି କଲେ ପୂରତ ଆହ୍ୱାନେ ।
 ଭୋଗବତୀ ଗଙ୍ଗା ତହିଁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଗୁହଁ,
 ବୋଇଲେ ଅଶିଳ ମୋତେ ଗମିବ ମୁଁ କାହିଁ ।

*ସତନୁ—ସେ ଚନ୍ଦ୍ରା ସହସ୍ର ବର୍ଣ୍ଣମାବ ।

ଏହାଶୁଣି ସେ ଅର୍ଜୁନ ଧନୁସୁଦୃଢ଼,
 ମୁଖ ଶୁଭ୍ର ବାରୁ ସେହୁ ବୋଇଲେ ସଦୃଶ ।
 ହୋଇନାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ଥାନ ଶୁଦ୍ଧିକାଳ,
 ଏହାଙ୍କୁ ଦ୍ରାଘ ଅସ୍ତରେ ଅକର୍ଷଣ ଶୂଳ ।
 ଧନୁସୁଦୃଢ଼ ଆଜ୍ଞା ପାଇ ମଧ୍ୟମ ପାଣ୍ଡବ,
 ଦ୍ରାଘ ଅସ୍ତେ ରେଖା କାନ୍ଧ ଅକର୍ଷିଲେ ଜବ ।
 ବାମନ ଦେବଙ୍କ ପାଦ ଯୁଗଳର ଦ୍ରବ,
 ଜହ୍ନ ମହର୍ଷି ଜୟରୁ ଯେ ପୁଣି ଉଦ୍ଧବ ।
 ସ୍ଵୟଂ ଧନୁଦେବ ନିଷ୍ଠେ ହୋଇଣ ତରଳ,
 ବାମନ ପାଦରେ ଥିଲେ ହୋଇ ଗଙ୍ଗାଜଳ ।
 କଟୋର ତପସ୍ୟା ବଳେ ରାଜା ରଣିରଥ,
 ଦେଖାଇ ଦିଅନ୍ତେ ଆଗେ ଆଗେ ଶୁଭପଥ ।
 କପିଳ ମହର୍ଷି ଶାପ ଅନଳରେ ଧୂସ—
 ପ୍ରାପ୍ତ, ସଗରଙ୍କ ପୁତ୍ର ଯେ ଶଷ୍ଠି ସହସ୍ର ।
 ସେମାନଙ୍କ ଅସ୍ଥିଶୁଣି ସେହୁ ଗଙ୍ଗାଜଳ—
 ସ୍ପର୍ଶେ ଅମରତ୍ଵ ଲଭି ଅଛନ୍ତି ନିର୍ମଳ ।
 ହେତାୟୁଗେ ରଣିରଥ ତପସ୍ୟା ପ୍ରଭାବେ,
 ପୂର୍ବ ପୁରୁଷ ଉଦ୍ଧାର ପାଇଁ ଧନୁ ନାବେ ।
 ଧାନୁକ ଜନଗଣର ଉଦ୍ଧାର କାରଣ,
 କରୁଥିଲେ ସତ୍ୟ ଲୋକୁ ଗଙ୍ଗା ଅକର୍ଷଣ ।
 ଏବେ ପୁଣି ଦ୍ଵାପରରେ ଧନୁଦୁର୍ଜନ ନୃପ—
 ସ୍ଥାନାଦି ବିଧି ବ୍ୟାଜରେ ହୋଇଣ ସକୃପଃ ।

* ସକୃପ—ବ୍ରତାସହୁତ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ।

ଧର୍ମାନୁଗ୍ରାଣୀଗଣର ଭୁବାର ବାରଣ,
 ପାତାକୁ ଭୋଗବତୀଙ୍କ କଲେ ଆକର୍ଷଣ ।
 ସୁନର୍ଣ୍ଣ ଦ୍ରାଘ ଅସ୍ତରେ କୃତଚୋରାପଥ
 ନିଲଦ୍ର ଚାଲିଲେ ପଛେ ପାଣ୍ଡବେ ସଙ୍ଗତ ।
 ଦେଶ ଭୋଗବତୀଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣବେଶା ନାମ,
 ପ୍ରଳୟ ଯାଏ କରବେ ବିଶ୍ୱଜନ ଗାନ ।
 ଦ୍ରାଘ ଅସ୍ତରଦଲେପ ଦେବାରୁ ଆବର,
 ତା. ତଟେ ଶୋଭା ପାଉଛି ସେ ରାଘ ନଗର ।
 କ୍ରମରେ ସେ ଭୋଗବତୀ ଘୋର ଅବଶ୍ୟରେ,
 ସବ୍ୟ ସାତ ରେଖା ପଥ ବିଶୁଦ୍ଧ ମାର୍ଗରେ ।
 ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଏକସ୍ଥାନେ ଦେଲେ ଭ୍ରମଗତ,
 ସେତେବେଳେ ସ୍ଥାନକାଳ ହୋଇଛି ଆଗତ ।
 ସେ ସମୟେ ପ୍ରାଚୀନରେ ପ୍ରକାଶି ରକ୍ତିମା,
 ପ୍ରକୃତ ସୂରୁତ ଥିଲେ ସ୍ଥାନକାଳ ସୀମା ।
 ଦୀର୍ଘରାତ୍ରେ ଅରଣ୍ୟର କୁକୁଡ଼ାଏ ଜାଗି,
 ଲେକଙ୍କ, କରୁତ ଥିଲେ ଧର୍ମେ ଅନୁଗ୍ରାଣୀ ।
 ସେ କାଳେ ପଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସହ,
 ପ୍ରାତଃ କୃତ୍ୟ କରିବାରେ ହୋଇଲେ ସାଗ୍ରହଃ ।
 ଧର୍ମଜ ଶ୍ରୀମସେନକୁ ବୋଇଲେ ଅନାଇ,
 ସୁଦୀର୍ଘଦାଃ ବନାଥ ଶିଳାକୁ ପକାଇ ।
 ବୁଦ୍ଧିଯାଥ କାର୍ଯ୍ୟେ ତାଙ୍କ ଅର୍ଜୁନ ସହାୟ,
 ବଳସାଧ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟେ ଶ୍ରୀମ କରନ୍ତି ଉପାୟ ।

*ଅସ୍ତର ସହଚ ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ।

ତହୁଁ ଗିରିଶୁଙ୍ଗ ଭାଙ୍ଗି କରି ମୁଖ୍ୟାଦାତ,
 ଦାଠ ବନାଇଲେ ତହୁଁ କରି ଶିଳାପାତ ।
 ସେହି ଦିନରୁ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଦାଠଶିଳା ନାମେ,
 ପ୍ରାଚୀନକୃତ୍ୟ ସମାପିଲେ ସେମାନେ ସେସ୍ଥାନେ ।
 ଶିଳାରେ ଅଙ୍କିତ ମୂର୍ତ୍ତି କଲେ ନିର୍ଦ୍ଦାୟଣ,
 କରଇ ଦର୍ଶକ-ଗଣ-ମାନସ ହରଣ ।
 ପ୍ରାଚୀନକୃତ୍ୟକୁ ସମାପି ହ୍ରୋପଦା ସହୁତ,
 ଅଗ୍ରଜ ଅନୁଜ ଗଣେ ବୋଇଲେ ଭୁରତ ।
 ଦବସ ହେଲଣି ଦେବୀ ଆଉନ୍ତୁ ଏ ସ୍ଥାନେ,
 ବିରାଟ ନଗର ପ୍ରତି ଯିବା ଆମ୍ଭେମାନେ ।
 ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ଆମ୍ଭେହୁଁ କେବଳ,
 ଖେଚରୀ ବିଦ୍ୟା* ବଳରେ ଅସିବି ତହଳ ।
 ସ୍ନାନ ଆଦି ବିଧି ସାରି ନେଉଛୁଣ ଯିବି,
 ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ନହେଉଣୁ ରାଜାଙ୍କୁ ରେଢ଼ିବି ।
 ପ୍ରତିଦିନ ଏହି ରୂପେ ବିଧିମାନ ବିହୁ,
 ଏକବର୍ଷ କଟାଇବି ନ ଜାଣିବେ କେହୁ ।
 ଏହାଙ୍କୁ ଆକର୍ଷି ନେଲେ ନଗର ନିକଟେ,
 ଅଜ୍ଞାତବାସରେ ବିଦ୍ଵ ଘଟବ ପ୍ରକଟେ ।

*ସେଇ ମନ୍ତ୍ର ଜପରେ ସ୍ଵପିତ ଯୋଗୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଶିମା ଲଭିମା ଅଦି
 ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଔଷଧରେ ପିବି ଲଭି କରନ୍ତି ତାକୁ ଖେଚରୀ ବିଦ୍ୟା ବୋଲନ୍ତି ।
 ଏହି ବିଦ୍ୟାରେ ସ୍ଵପିତ ହନୁମାନ ଅବାଣରେ ଉଡ଼ି ଯାଇ ଲଙ୍କାରେ ପହଞ୍ଚି
 ଥିଲେ । ମନ୍ତ୍ରଦ୍ଵାରା ଅଦି କ୍ଷୁଦ୍ର ରୂପ ଧାରଣ କରି ଲଙ୍କାରେ ଭ୍ରମଣ କରିଥିଲେ ।

ଅମ୍ବମାନଙ୍କ ଅଜ୍ଞାତ ନିବାସ ଯେପରି,
 ନିର୍ଜନେ ଭୋଗବତୀଙ୍କ ସ୍ଥିତି ସେହିପରି ।
 ଭଗବତୀଙ୍କ କୃପାରୁ ବର୍ଷ ଶେଷ ହେଲେ,
 ମିଶାଇବା ମହୋଦଧି ସଙ୍ଗେ ସେତେବେଳେ ।
 ଅଜ୍ଞାତ ବର୍ଷାରମ୍ଭକୁ ରହିଛି ସପ୍ତାହ,
 ଅସ୍ତୁ ରଖିବାକୁ ଗୁପ୍ତେ କରି ସୁଉପାୟ ।
 ତହୁଁ ବାତଜ ବୋଇଲେ କୃତାଞ୍ଜଳି ପୁଟେ,
 କେତେଦିନ କଟାଇବା ଏହିସ୍ଥାନେ କୁଟେ ।
 ଚୌଦ୍ଦିଗେ ଦେଖା ଯାଉଛି ନିବିଡ଼ ଅରଣ୍ୟ,
 ଗର୍ଜନ କରୁଅଛନ୍ତି ହିଂସ୍ର ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ ।
 ଏହି ଅରଣ୍ୟେ ସୁଗୁପ୍ତେ କରି ବିଚରଣ,
 କଲିବା ସ୍ଥାନ ମାହାତ୍ମ୍ୟ କରି ନିର୍ଦ୍ଦାରଣ ।
 ବିରଟ ନଗର ଉପ-କଣ୍ଠେ* ଦେଖୁ ସ୍ଥାନ,
 କରିବା ସୁଗୁପ୍ତେ ଅସ୍ତୁ ରକ୍ଷାର ବିଧାନ ।
 ଏହାଶୁଣି ଧର୍ମାତ୍ମକ ହୋଇ ଅନନ୍ଦିତ,
 ବୋଇଲେ ଏମନ୍ତ ବିଧି ସ୍ଥାନ କାଲୋଚିତ ।
 ଅତଏବ ବେଗେ ଯାଅ ଦେଉଛି ଆଦେଶ,
 ବିଚରଣ କରି ଦେଖ ସ୍ଥାନ ସନିବେଶ ।
 ଏଥୁଅନ୍ତେ ଭ୍ରମ ଅତି ଭାରି ଗୁରୁଜଣ,
 ବେଶ ପରିବର୍ତ୍ତି କରି କଲେ ବିଚରଣ ।
 ସେମାନଙ୍କୁ କଲିବାକୁ ଅସମର୍ଥ ଲୋକ,
 ପାଇ ଅଛନ୍ତି ବିବିଧ ବିଦ୍ୟାର ଆଲୋକ ।

ଗୁରୁର୍ଯ୍ୟ ପଣେ ଏମାନେ ବରଜନ-ଜଣା,
 କଥା କହିବାରେ ଅବା ବାଜୁଅଛି ଶଙ୍ଖା ।
 ଆତ୍ମମାନଙ୍କର କୁଳ-ଧନ-ଅନୁରାଗେ,
 ଶୁସାନରେ ଜାତ ଶମୀବୃକ୍ଷ ଅଗ୍ରଭାଗେ ।
 ମୃତ ମାତାଙ୍କର ଶବ ରଖୁଥାଉଁ ବାନ୍ଧି,
 କୁଳ ପରମ୍ପରା କ୍ରମେ ଏ ଧନ ଅନାଦି ।
 ଅର୍ଥାତ ସନ୍ତାନଙ୍କର ଜନନୀ ସମାନ,
 ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର କରିଥାନ୍ତି ପୋଷଣ ବଧାନ ।
 ସେମାନଙ୍କୁ ଉପସ୍ଥଳ କନ୍ଧରେ ନିୟୋଗ,
 ନ କଲେ ଘଟେ ମରଣସମ ଦୁଃଖଯୋଗ ।
 ଏ କଥା ପାଣ୍ଡବଗଣ ମାନସରେ ଫାନ୍ତି,
 ବୋଇଲେ ମାତାଙ୍କ ଶବ ରଖୁଗଲୁଁ ବାନ୍ଧି ।
 ଏହାଶୁଣି ସେ ବୃକ୍ଷର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ
 ତେଜଲେଇ-ପାଶେ ଗତି ମଧ୍ୟ ସାଧାରଣ ।
 ଦେଖ କୃପାରୁ ସେ କାଳେ ଅଜ୍ଞାତର ବର୍ଷ,
 ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାରୁ ଉତ୍ତର କୁମାରସହର୍ଷ ।
 “ପାଣ୍ଡବ-ଗଣ ଅଜ୍ଞାତ ବର୍ଷ ବିରାଟରେ,
 ବଞ୍ଚିଥିଲେ” ରଖିବାକୁ ସୁରଣ ମାର୍ଗରେ ।
 ସେ ଶମୀ ବୃକ୍ଷର ପାଶେ ଅବର ପାଶାଣ —
 ରାଗି କରିଥିଲେ ଯହେ ଦେଉଳ ନିର୍ମାଣ ।
 ସେହି ନିର୍ମିତ ଦେଉଳ ଏତେକାଳ ଭର,
 ଶୋଭା ପାଉଛନ୍ତି ଶମୀ ବୃକ୍ଷ ନାମ ଧର ।

ଅଜାତ ହେଲେହେଁ ବହୁକାଳ ଜାତୀୟମ୍,
 ବିରାଜମାନ ଅଛନ୍ତି ଧର ଦୃଢ଼ଦମ୍ ।
 କେହି କେହି ବିଜ୍ଞାନର ସୁଧାର ପ୍ରଣାଳୀ,
 ଏହି ଶ୍ରୀମତୀ-ଅଙ୍ଗ ନିର୍ମାଣ ବୁଝନ୍ତୁ ।
 ଅନ୍ୟତ୍ରୁପ କହୁଥାନ୍ତି ସେଥିରୁ ପ୍ରଜାତ,
 ପାଣ୍ଡବ-ଗଣ ତାହାର ଦେଇଥିଲେ ଚିତ୍ତ ।
 ଶୂର ଭାଇ ବିଷୟର ଶୁଦ୍ଧାନ ଭୂମିରେ,
 ଶିଳା ସମୂହ ଆହୁର ତମିସ୍ରା ରାତିରେ ।
 ତମିସ୍ରାର ଅନ୍ଧକାରେ ଅନ୍ୟ-ଅବିଜ୍ଞାତ,
 କର-ଧୂତ-ରତ୍ନା ଲୋକେ ହୋଇ ପ୍ରତିଭାତ ।
 ବନାଇ ଥିଲେ ସ୍ବରୂପେ ଗୋଟିଏ ଦେଉଳ,
 ବାଜିଥିଲେ ଶୃଙ୍ଗେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରଭାକୁଳ ।
 ଘୋର ରଜନୀ ଯୋଗରେ ଶୁଦ୍ଧାନ ଭୂମିରେ,
 ଜାତ-ଶ୍ରୀ-ବୃକ୍ଷ-ପାଶେ ନୈପୁଣ୍ୟ-ଦୁର୍ବିରେ ।
 ପାଣ୍ଡବେ ରଥାଇ ଥିଲେ ସେବଣ ଦେଉଳ,
 ତା-ଶୃଙ୍ଗ ଆଗେହେ ଲୋକେ ନିଷ୍ଠେ ଶଙ୍କାକୁଳ ।
 ପ୍ରହୁଟ-ପ୍ରଭା-ରାତିରେ ସମୁଦ୍ଧ-ଅଙ୍ଗ
 ବିଷୋଦ୍ଗାର ସର୍ପସମ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ସଂଘ ।
 ସେହି ଦେଉଳ-ଶୃଙ୍ଗରେ ଥୋଇଥିଲେ ବାଜି,
 ପ୍ରକାଶି ଥିଲେ ମାତାଙ୍କ ଶବ ଗର୍ଭ ବାଜି ।
 ପାଖ ପାଖ ଚିତ୍ତ ପୂର୍ବେ ଥିଲା ନାହିଁ ଗ୍ରାମ,
 ପୁଣି ନ ଥିଲା ପୂର୍ବେ ଜନ ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ଥାନ ।

ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ-ମାନବେ ହୋଇ ଏକତ୍ର ତ,
 ସାଧାରଣଙ୍କୁ କରନ୍ତୁ ନ ଥିଲେ ଶିକ୍ଷିତ ।
 ଏଥିଲାଗି ଥୋକେ ପାଇ ଜ୍ଞାନର ଅଲୋକ,
 ପୁଣି ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରଭାବ ପାଇ ଥୋକେ ଲୋକ ।
 “ଏମାନେହିଁ ଜନଶ୍ରେଷ୍ଠ” ଏମନ୍ତ ସୁଖ୍ୟାଦି—
 ସହଜ ଜନ ସମାଜେ ପୂଜା ପାଉଥାନ୍ତି ।
 ଅଧିନାତନ-ମାନବ-ଗଣେ ଅଧିକାଂଶ—
 ମାନବେ ସେମନ୍ତ ଶିଳା ସଂଗ୍ରହ ଅଳ୍ପାଂଶ ।
 ଲଭୁଛନ୍ତି ସମାଜରେ ପଣ୍ଡିତର ଖ୍ୟାତି,
 ପଣ୍ଡିତମ୍ଭ ଦେଇଥାନ୍ତି ଫୁଲଭରଣ ଛତି ।
 ପ୍ରଥମରେ ଶିଷ୍ୟ ଲୁଗା ମୁଣି* ପିନ୍ଧି ପାଦେ,
 ତହିଁ ଚର୍ମ-ଉପାନଦି ପିନ୍ଧି ମହାହାଦେ ।
 ବସ୍ତ୍ର-ବର୍ମା ବୃତ୍ତ କର ସୁଲଳିତ ଅଙ୍ଗ,
 କୁସୁମ କେଶେ ବିନାସି ବଳାସିର ତଙ୍ଗ ।
 ଧପ ଧପ ଶୁଲିଥାନ୍ତି ଗର୍ବିତ ଗଉରେ,
 କଳ୍ପିତ ବିନୟେ କଥା କହୁଥାନ୍ତି ଧୀରେ ।
 ପୂର୍ବେ ନ ଥିଲା ଏମନ୍ତ ଶିକ୍ଷିତ ସମାଜ,
 ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟହିଁ ଶିକ୍ଷାର ଜୀବନ ନିବ୍ୟାଜ ।
 ଯମ ନିୟମକୁ ତେଜ କେଉଁ ଶସି କର୍ମ,
 ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ତେଜ କେଉଁ ଶସି ଧର୍ମ ।
 ସମାଜେ ହେଉ ନ ଥିଲା କେବେ ଅନୁଷ୍ଠିତ,
 ଶୁଲୁଥିଲେ ସଙ୍ଗେ ମାନ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ନିଷ୍ଠିତ ।

 *(ମୋଜା ବା ଝଙ୍କି) ।

ଲବଣ ସ୍ନାନ ବ୍ୟଞ୍ଜନ ହୁଏ କି ମଧୁର,
 ଦୃଢ଼ ସ୍ନାନ ଭୋଜନ କି କରେ ତୃପ୍ତି ପୂର ?
 ଦଳ କର୍ଷିତ ଭୂମିରେ ଉପ୍ର ସୁଷ୍ଟ ଗଜ,
 ବାରି ବର୍ଷଣ ପାଇଲେ ହୋଇଣ ସତେଜ ।
 ସୁଅକ୍ଷୁରକୁ ଜନ୍ମାଇ ସୁଫଳ ପ୍ରସବେ,
 ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟେ ଶୁଭ କର୍ମ ଦେମନ୍ତ ଏ ଭବେ ।
 ବିରାଟ ରାଜାର ରାଜ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ,
 ପୃଥିବୀ ଅଧିକାଂଶ ଅଗିହିତ ନରେ ।
 ସେଥିରେ ପୁଣି ଅନାର୍ଯ୍ୟ ଜାତିହିଁ ଅଧିକ,
 ବାହୁବଳେ ଶରଣ୍ୟ ଶିକ୍ଷାରୁ ନିର୍ଭୀକ ।
 ନ ଥିଲା ଜ୍ଞାନ ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷାର ସମ୍ଭବ,
 କହିଲେ ନ ଦେବ ଦୋଷ ଅଧିକାଂଶ ଅନ୍ଧ ।
 ଦେଶ ପାଣ୍ଡବଗଣର ଗୃହଧର୍ମ ପୂରିତ,
 କର୍ମ ମର୍ମ ବୁଝିବାକୁ ନୈପୁଣ୍ୟ ରହିତ ।
 ଅଜ୍ଞାତ ବର୍ଷ ଆରମ୍ଭ କାଳରୁ ଯେତେକ,
 କର୍ମ ବିହୀନ ସେମାନେ ଧରି ସ୍ଵବିବେକ ।
 ତହୁଁ ଗୋଟିକର ମଧ୍ୟ କର୍ମ ମର୍ମ ବୋଧ,
 କର ନ ପାରିଲେ କେହି ଏମନ୍ତ ନିଞ୍ଜୋଧ ।
 ସେସବୁ ଅଲୋଚନାରେ ନାହିଁ କିଛି ଫଳ,
 ସମାଲୋଚକର ପାପ ଘଟିବ କେବଳ ।
 ଦେଶ ସମାଲୋଚନାରୁ ବିରତ ହୋଇଲି,
 ସାହସ-ବିଜ୍ଞ-ମୁଣ୍ଡରେ ଭାରି ସମର୍ପିଲି ।

ଜାତକର ବା ହୃଦରେ ବିରାଟର ରାଜ୍ୟ,
 ପ୍ରତାପାନଳ ଶିଖାରେ ହୋଇଣ ବିରାଜ ।
 ଶୋଭାୟୁକ୍ତ କରୁଥିଲା ଦିଗଜନା-ଅଙ୍ଗ,
 ଯେତେ ଅଳତ ଦେଖାଏ ପ୍ରତିମାର ଛଙ୍ଗ ।
 ଭୟ ରାଜରେ ରାଜତ ଅଦ୍ଧି ଗର୍ଭ ପର,
 ଉପଜାତକ ମଣ୍ଡଳେ ସେହି ରାଜ୍ୟ ଭର ।
 ପାରାବତ ପକ୍ଷିଗଣେ ଯେମନ୍ତ କି ବାଜ,
 ଅନେକ ରାଜ୍ୟକୁ ଦମ୍ଭି-ଥିଲେ ସୁବରାଜ ।
 ପୁଣେ ଉପଜାତକର ସଦ ବ୍ରାହ୍ମ ଶ୍ରୀମ,
 ସୁତନୁକୁ ଭୟାବୁ କର ଅତି ଶ୍ରୀମ ।
 “ଜାତକର ଶବସହ ଦେଶ ଦ୍ରୌପଦୀର,
 ତନୁ ଦହବାକୁ କରି ଥିବାରୁ ସୁସ୍ଥିର” ।
 ଅଗମ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଲଂଘି ସୁଦୀର୍ଘ ପ୍ରାଚୀର,
 ଶୁସାନରେ ଅବତୃତ ଗଜଙ୍କ ମୂର୍ତ୍ତିର ।
 ଖାଦ୍ୟ ଜୀବଙ୍କୁ ଖାଦକ ପରି ଜୋଧାନୁତି,
 ହୋଇ କରିଥିଲେ ଅଗ୍ନି ଦେବଙ୍କୁ ଚପିତ ।
 ସେହି ଦିନରୁ ନଗର ନରନାଶ ଦେଖି,
 ଦ୍ରୌପଦୀ ଶୁଭକୁ ମଧ୍ୟ ଦୂରରୁ ଉପେକ୍ଷି ।
 ପ୍ରଣାମ କରି ଭୟରେ ହୋଇ ଶୁଦ ମତି,
 ବୋଲିଥାନ୍ତି ଧନ୍ୟା ତୁମ୍ଭେ ଉପୟୁକ୍ତା ସତୀ ।
 ଶରବୃକ୍ଷ ବାହ୍ୟାବୃତ ଦୂରକୁ ପିଙ୍ଗିଲେ,
 କେବଳ ଶର କାଠିହିଁ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ବିବିଧ ପ୍ରାଣି ଶ୍ରେଣୀକୁ ହୃଦୟରେ ଥୋଇ,
 ଭୁଲିଲି ତ ଜ୍ଞାନ ନେତ୍ରେ ପୁର ଚିତ୍ତ ହୋଇ ।
 ସେସବୁ ପ୍ରାଣି-ଶ୍ରେଣୀର ବାହ୍ୟ ଆବରଣ—
 ସମୁଦ୍ରକୁ ଦୂରେ ତେଜ କଲେ ନିଶ୍ଚୟଣ ।
 କେବଳ ଦେଖି ପାଇବ ସଦା ସତ୍ୟାନନ୍ଦ,
 ଘନ ଚୈତନ୍ୟ ବ୍ୟାପକ ନିର୍ମଳ ନିର୍ଦ୍ଦିପ ।
 ପୁଣି ତାଙ୍କଠି ଦେଖିବ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିର,
 କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧକ ହେଲେହେଁ ଅଭିନ୍ନ ଶରୀର ।
 ମିଳିତ ଶିଳାର ଗୁଣ ନାମରେ ପଞ୍ଚତ,
 ଏକତ୍ର ତ ଜଳଗୁଣି ଭୁଦୟ ମହତ ।
 ସମ୍ବଳିତ ତେଜଃପୁଞ୍ଜ ଅଟନ୍ତି ଭିତ୍ତିପତି,
 ବିବିଧ ତରୁ ସମୂହ ଅରଣ୍ୟ ଯେମନ୍ତ ।
 ଯେମନ୍ତ ବଟ ବାଜକୁ କରପୁଟେ ଧରି,
 ଚନ୍ଦ୍ରଲେ ଭାବି-ବୃକ୍ଷହୁଁ ବାଜେ ଅଛୁ ଭରି ।
 ସେସବୁ ବାଜ କେବଳ ଅଭିଷୟ କ୍ଷୀଣ,
 ଭାବି-ବୃକ୍ଷ ସୁଦ୍ରାଙ୍ଗରୁ ନ ହୁଅନ୍ତି ଭିନ୍ନ ।
 ଚଣକ ଅଟେ ଯେପରି ଦ୍ଵିଦଳ ରହୁତ,
 ପ୍ରକୃତ ପୁରୁଷ-ଯୋଗ ନ ହୁଏ ପ୍ରତୀତ ।
 ତହିଁ ନ ଥିଲେ ପ୍ରକୃତ ପୁରୁଷ ମିଳନ,
 ତହିଁ ହୁଅନ୍ତା ବିପର ଅଙ୍ଗର ଭ୍ରମ ।
 ଅଭିନ୍ନ ହୋଇଣ ତହିଁ ପ୍ରକୃତ ପୁରୁଷ,
 ଥାନ୍ତି ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି କେବଳ ମନୁଷ୍ୟ ।

କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣ ଅଭିନ୍ନ ଅଟେ ସେହିପରି,
 ସାଙ୍ଗ୍ୟକାର କହିଛନ୍ତି ଏହା ବ୍ୟକ୍ତ କରି ।
 ବିରୁଦ୍ଧ ଦେଖନ୍ତୁ ଧୀରେ କାର୍ଯ୍ୟ କାରଣର,
 ବାସ୍ତବକ ଭେଦ ଅଟେ ଦୃଷ୍ଟି-ଅଗୋଚର ।
 ମାନବର ବ୍ୟବହାର-ସୁଯୋଗ-ନିମିତ୍ତ,
 ସଂସାରରେ ଭେଦ ମାତ୍ର ହୋଇଛି କଳ୍ପିତ ।
 ଶକ୍ତିର ଶକ୍ତିମନ୍ତ୍ରରୁ ନ ଥିଲେହେଁ ଭେଦ,
 ଭେଦ କଳ୍ପନା କରୁଛି କର୍ମବାଦୀ ବେଦ ।
 ନୋହୁଲେ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ସାଧାରଣ ଖେଳ,
 ସୋରଷ ଶକ୍ତିରୁ ଯେହେଁ ଉତ୍ପନ୍ନୁଛି ତେଲ ।
 ଏହି ଭେଦକୁ ଆଦର କପୋତି ପଦାରେ,
 ବୈଷ୍ଣବା ଶକ୍ତି ବିରାଟେଶ୍ଵରୀ ଏ ଆଖ୍ୟାରେ ।
 ବିରାଟ ରାଜବଶନ ନରପତିଗଣ,
 ବ୍ରହ୍ମଧାନ-ପ୍ରୀତି-ପାତ୍ର ପୂଜି ଶ୍ରୀଚରଣ ।
 ଅନ୍ୟତ୍ର ଅବିଦ୍ୟମାନା ବିରାଟ ଇଶ୍ଵରୀ,
 ଜଣାନ୍ତି ରଞ୍ଜିତଜ୍ୟହ୍ନ ବିରାଟ ନଗରୀ ।
 ପୁଣି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେଖା ନଦୀ ଗଙ୍ଗା ଭୋଗବତୀ,
 ଏହାର ହେତୁ ସୁତନା ମିଳୁଛି ଏ ମନ୍ଦିର ।
 ଅଫିନାବାଦ ପ୍ରଭୃତି ସେ ସମସ୍ତ ଗ୍ରାମ—
 ନିକଟେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ପ୍ରବାହର ସ୍ଥାନ ।
 ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳେ ମଧ୍ୟ ଭୋଗବତୀ ନାମ,
 ଭୋଗେଇ ନିଜ ନାମରେ ଧରି ପରଜାମ ।

ପ୍ରୟାଗ କରୁଅଛନ୍ତି ଶୀତ ପ୍ରବାହରେ,
 ସୁତନା ପାଇବେ ଅନୁମାନ ବିଜ୍ଞାନରେ ।
 ରାଜପୁତ-ଜାତି-ମହୋଦଧି-ଗର୍ଭ-ଜାତ,
 ବିଭୁ-ଆଦାନ ପ୍ରଦାନେ ପବନ ବିଶ୍ୟାତ ।
 ଆସି ଚକ୍ରା ଆଲୟ ଔଷଧ ବିଭର,
 ଦେଉ ଥିବାରୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ବ୍ରୀହସ୍ପତି-କେଶବ ।
 କଲେ “ରାମାୟଣ” ଏ ଉପାଧି-ଭୂଷିତ,
 କଲେ ଯେ ସମ୍ପଦ-ବିଦ୍ୟା-ମନ୍ତ୍ରର ସ୍ଥାପିତ ।
 ଅମିତାବାଦେ ଯାଙ୍କର ଅଛାଳିବା-ରାଜ,
 ଦୂରରୁ କିଶେ ଶୋଭନ ସୁବେଶରେ ସାଜ ।
 ସେହି ଶ୍ରୀ ବିଶ୍ଵନାଥ ପରିତ୍ରା ନାମେ ମହାଜନ,
 ଉପାସିଛନ୍ତି ସୁରୁକି-ବଳେ ବହୁଧନ ।
 ରାଣଦାତା ମହାଜନ-ଗଣରେ ପବନ,
 ସତ୍ୟ ଭାଷଣେ ହେଲେହେଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମିତ୍ର ।
 ରାଣଗ୍ରାହୀ ଠାରୁ ନେବାବେଳେ କଳନ୍ତର,
 ହୃଦୟେ ପ୍ରକାଶୁ ଥିଲେ ସାମ୍ୟ ଭ୍ରମର ।
 ଦରଦ୍ରୁଗଣର ନିଷ୍ଠେ ଶୁଭ-ଆଶୀର୍ବାଦ—
 ପାତ୍ର ହୋଇ ପାଉଥାନ୍ତି ସୁଖ୍ୟାତ ନିଜାଧି ।
 ମାତ୍ର ସଂସାର-ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ମାନବ,
 ପାଇ ନ ପାରନ୍ତି ଦୋଷ ବିହୀନ ଉତ୍ତର ।
 ଗଗନ-ଅଙ୍ଗଣ-ଶୋଭା-କାଶ୍ଵ ଚନ୍ଦ୍ରଦେବ,
 ଧରିଛନ୍ତି ଯାଙ୍କ ଆଦ୍ୟ କଳା ମହାଦେବ ।

ଏହି ଦେବ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ହେଲେହେଁ ଉନ୍ମତ,
 କଲଙ୍କୀ ବୋଲନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ସମଗ୍ର ଜଗତ ।
 ରାୟସାହେବ ପରଜା ମହାଶୟଙ୍କର,
 ଗୁଣ ଗୁଣିରେ ଏ ବୋଷ ଅଟେ ସୁଦୃଢ଼ର ।
 ଏହାଙ୍କ ସେହି ଗ୍ରାମର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନ ଭରି,
 ଏକ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେଖା-କ୍ଷୀଣ-ସ୍ରୋତ ଚାଲେ ଝରି ।
 ବର୍ଷାକାଳେ ହୋଇ ଏହି କ୍ଷୀଣ ସ୍ରୋତ ଭଙ୍ଗ,
 ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ଧାଏଁ ବିଡ଼ାଇ ତରଙ୍ଗ ।
 ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ତା-ନିକଟ-ବର୍ତ୍ତୀ ନରଗଣ,
 “ଭେଗେଇ ନାହିଁ” ଏ ନାମ କର ଉତ୍ତରଣ ।
 ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖାର ଉକ୍ତ କ୍ଷୀଣ ପ୍ରବାହର,
 ନାମ ନିଦେଶି ଥାଆନ୍ତି ଜାଣ ସଞ୍ଜୁତର ।
 ବିରାଟ ସର ନିକଟେ ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖାର,
 ବାଲୁକା-ପ୍ରାନ୍ତର-ମୁଖ ଏହି ରେଖାହାର ।
 ଲକ୍ଷ୍ମଣନାଥ ଗ୍ରାମର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନ ରେଦି,
 ଗୋପ ପାଟଣାର* ମଧ୍ୟଭାଗକୁ ସଂକେଦି ।
 ପାଞ୍ଚମୁହାଁ ପୋଲ ଦେଇ ଦକ୍ଷିଣେ ନଗମି,
 ଶାଳ କୋଠାର ପଶ୍ଚିମ-ଘାଟ ଅଭିମୁଖେ ।
 ଅମିନାବାଦ ଉମେଇଚଣ୍ଡୀ ପୂଜ-ପାଣ,
 କ୍ରମେ ଅପ୍ଳାବଣ କେଶି ପୁରା ଉଦ୍‌ଭବଂଶ ।
 ଉକ୍ତ-ଗ୍ରାମ-ପୂଜ-ପାର୍ବେ ନବା ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣରେଖା—
 ସ୍ରୋତରେ ମିଶାଉ ଥିଲା ନିଜ ଅଙ୍ଗଲେଖା ।

 * ପାଟଣା — ଶାନ୍ତନୁ ପାଟଣା ।

ସୃଷ୍ଟିଖଣି-ଜାତ ସୃଷ୍ଟି, ସୃଷ୍ଟି-ଅଳଙ୍କାର—
 ରୂପେ ବୃକ୍ଷ-ଶୋଭାର ହୃଦୟ ଅଧାର ।
 ଉକ୍ତ ଶୀତରେଖା ସୃଷ୍ଟିରେଖାରୁ ନିର୍ଗମି,
 କଟୁ ତୁଲ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନ କ୍ରମେ ଯାଇ ତ୍ରମି ।
 ପୁଣି ତହିଁରେ ପ୍ରବେଶି ନାଟ୍ୟକାଞ୍ଚ ଦାମ,—
 ସମତାକୁ ଲଭିବାରେ ହୋଇଥିଲେ କ୍ଷମ ।
 ଏବେ କିନ୍ତୁ ସେ ନରର ପ୍ରବେଶର ଦ୍ଵାର,
 ପ୍ରବଳ ପ୍ରବାହ ଆଣି ଶୁଣି ବାଲୁକାର ।
 ରୁଦ୍ଧ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ତାର ଶୀତ ରେଖା,
 ନିଜାଙ୍ଗଛେଦକା ରୂପେ ଯାଉଛନ୍ତି ଦେଖା ।
 ସୃଷ୍ଟିରେଖାରୁ ବାହାର ସେଥିରେ ପ୍ରବେଶି,
 ଭୋଗେଇ ନଈ ନାମରେ ନିଜକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶି ।
 ସମଗ୍ର ସୃଷ୍ଟିରେଖାର ଥିଲା ଏହି ନାମ,
 ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ତ୍ର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ-ପଥରେ ପ୍ରୟାଗ—
 କରିବାରୁ ଭୋଗବତୀ ଗଙ୍ଗା ଦେଖାଇର,
 ହୋଇଲା ସୁବର୍ଣ୍ଣରେଖା ଆଖ୍ୟାନ ଅପର ।
 ବୋଲନ୍ତି ତାର ବାସିଏ ଉତ୍କଳ ଜାହାଜ,
 ନରନାୟା-ପାପ-ଶୁଣି-ତନୁଦାହେ ପବନ ।
 ଏଥୁ ସ୍ନାନ କଲେ ଗଙ୍ଗା-ସ୍ନାନ-ଫଳ ମିଳେ,
 ସେଥିରେ କେବେ ସମୟ ନ କରିବ ତିଳେ

*ଭୋଗବତୀ ଗଙ୍ଗା ନରନାୟା ଗଣର ପାପଶୁଣି ରୂପ ଦେହରୁ ଉଗ୍ର
 କରିବା ବସ୍ତ୍ରରେ ବସ୍ତ୍ର ଭୂଷା ଅଟନ୍ତି ।

ଆଉଁ ଆଉଁ ନିକଟରେ ଗଙ୍ଗା ଭୋଗବନ୍ତ,
 ଭାଗ୍ୟରଥୀ ଜଳେ ସ୍ନାନ କାହିଁକି ଲେଉଟନ୍ତି ।
 ଲେହନାଦୀନା ମାଳତୀମି ନମୁରୁ ନିର୍ଗମି
 ଅସୁନ୍ଦର, କ୍ରମେ କେତେ ସ୍ନାନ ଅଭିକ୍ରମି ।
 ଲେହନାଦୀନା ମାଳତୀମି ସିନ୍ଦୂରମି ପୁଣି,
 ମେଦନାୟାର ମଣ୍ଡଳ ଉତ୍ତଳର ଭୂମି ।
 ସୁରାଉ ଅଛନ୍ତି ଦେଶ ନିଜର ପ୍ରୟାଗେ,
 ଉତ୍ତଳର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ସୀମାରେଖା ସାମ୍ୟେ ।
 ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବ୍ୟର୍ଥତନୁ ଉତ୍ତଳ ଭୂମିର,
 ଅଙ୍ଗେ ସୁସୁଖ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶର ଶରୀର ।
 ଏହାଙ୍କୁ ଶୀତାଳୀ ଦେଖି କର ପରିହାସ,
 ଲଭୁଛନ୍ତି ଦିନଭାଗେ ପଦ୍ମିନୀ ଉତ୍ସାହ ।
 ଅହେ ପ୍ରଭୋ ଜଗନ୍ନାଥ ଜଗତ ବସନ୍ତ,
 ହୋଇ ମଧ୍ୟ ନୀଳାଚଳେ ରାଜୁଛୁ ସମ୍ପଦ ।
 ଉତ୍ତଳର ଅଙ୍ଗଛେଦ କାହିଁକି ବିହଳ ?
 ଯୋଗେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ମହ ବ୍ୟର୍ଥ କରାଇଲ ।
 ଅମରଗଣଙ୍କୁ ଦେବ ସଙ୍ଗତରେ ଆଣି,
 ନୀଳାଚଳେ ବିରାଜୁଛୁ ପ୍ରଭୁ ଚକ୍ରପାଣି ।
 ଗଜପତି ଉତ୍ତଳେଶ କେଉଁ ଅପରାଧେ,
 ଅପରାଧୀ ହେଲେ ପ୍ରଭୋ ତୁମ୍ଭର ଶ୍ରୀପାଦେ ।
 କେତେ କେତେ ଗୁରୁ କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକାଶି ଉତ୍ତଳେ,
 ଉତ୍ତଳ ନାମ ସାର୍ଥକ କରିଥିଲେ ବଳେ ।

ଭକ୍ତ ନରପତିଗଣ ଗଜ ସେନାପତି,
 ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଯୋଗୁଁ ସେଦିନୁ ଲରଲେ ଦୁର୍ଗତ ।
 ସେଦିନୁ କ୍ରମେ ଘଟିଲା ଉତ୍ତଳେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା,
 ଶତ୍ରୁଏ ମୁଣ୍ଡେ ମାଇଲେ କୁରୁଦିର ପଥା ।
 ଆଧୁନିକ ପୁରତନ ସାହିତ୍ୟ ଶୁଦ୍ଧିରେ,
 ପୁଷ୍ପାଙ୍ଗ ଉତ୍କଳ ଭାଷା ପଡ଼ି ଦୁର୍ଗତରେ ।
 ପ୍ରଭାତ କାଳରେ ପ୍ରଭୁ ସ୍ନାନ ତାରାଗଣ—
 ସମତୀକୁ ଲରବାରେ ହୋଇଛନ୍ତି କ୍ଷମ ।
 କାନ୍ତି ଅସ୍ତର ଲେଖେ ଦେଲେଦେଁ ଉତ୍କଳ,
 ମାତୃଭାଷା ଅନୁରାଗ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ।
 ଜାତୀୟ ମମତା ତଳେ ନାହିଁ ଏମାନଙ୍କ,
 ଏମାନଙ୍କୁ ଘୋଷିଅଛି ଜଡ଼ତା ଆଦଙ୍କ ।
 ଯଦୁ ସ୍ଥାନରେ ବଢ଼ିଛି ଜାତୀୟ ମମତା,
 ତୁମ୍ଭାଇଲେ ଏମାନଙ୍କ କେବଣ ଦେବତା ।
 ବୁଝି ପାରିଲେଁ ବଞ୍ଚୀୟ ଗଣଙ୍କ ଶଠତା,
 ସେତେବେଳେ ଶୋକାକୁଳ ହୋଇବେ ସଙ୍କଥା ।
 ଶରଣାଗତ ବସୁଳ ପ୍ରଭୁ ଜଗନ୍ନାଥ,
 ନିପାତ ଉତ୍କଳଙ୍କର ଏ ଆଦି ଉପାଦ ।
 ଅଶରଣର ଶରଣ ସଂସାରର ସାର,
 ତବପଦ ମାତ୍ର ହେତୁ ସମ୍ମାନ ରସାର ।

୧* ଅଦଳ ପୁରାଣାଦରୁ ଓ ପରାଶର ସ୍ମୃତି ଅଦରୁ ଜାନା ବଚନମାନ
ଉଦ୍ଧାର କରି କବିାକର ଓ ଉତ୍କଳନାଟ ନଳ ନଳ ପ୍ରକରେ ଏ ସମ୍ବ-
ନ୍ଧରେ ଅନେକ ଯୁକ୍ତି ପ୍ରକାଶିଛନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁମାନେ ବନା ବନ୍ଦେଧରେ ବ୍ରାହ୍ମଣଶିଳ୍ପ ସଙ୍ଗରେ ମିଳିପର ବ୍ୟବହାର
କରୁଥିଲେ ସେମାନେ ବୃକମିତ୍ର ନାମରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ଦାପର ପୁରାଣରେ
କୃଷକଗଣ କୃଷି ଲବ୍ଧ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ରୁଦ୍ରାମିତ୍ର ଦେଇ ବାକ୍ୟ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ
ଭୋଗ କରିଥିଲେ ଏବଂ ଅର୍ଦ୍ଧାଂଶ ନାମରେ ପରିଚିତ ଥିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦେବ
ଏ ନୟମ ବଦଳାଇ ପ୍ରତିମାନରେ କରି ବ୍ୟାଧି କରିଥିଲେ ।

୨* ଅଙ୍ଗପୁତ୍ର ଦେଶରାଜ ସମାଜରେ ଜାନାପ୍ରକାର ଅବଧି କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ
ଥିଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣଗଣ ମଧ୍ୟ ପୂଜା କାର ନକ୍ଷେପ କରିବାକୁ ସେ ବଳି ପ୍ରାୟ
ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ନବୁଦ କରିଥିଲା ତାଙ୍କର ଅଙ୍ଗଜାତ ପୁଅରାଜଙ୍କୁ ରାଜ
ପଦରେ ବସାଇ ତାଙ୍କ ଦାସ ବର୍ଣ୍ଣପ୍ରଥା ସବୁ ଛାଡ଼ିପ୍ରଥା ପ୍ରଣୟନ କରି
ସମାଜ ଗଠନ କରିଥିଲେ । (୪ର୍ଥ ସ୍କନ୍ଧ)

୩* ଅଜନାରୁ କାମିତପ୍ ବର୍ଷ ଯତ ଅଭରୁ ବ୍ୟପ ଦଶନ୍ତ, ସସନ୍ତ
ଇତ୍ୟୁ ଶ୍ରୀମାତଃ ଇତ୍ୟାଦିବ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ ମଜନାରୁ ବାମାରୁ ବର୍ଷତ୍ ।

୫ମ ସ୍କନ୍ଧ ୫ମ ଓ ୬ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

୪* ଯେଷାଂ ଦୈତ୍ୟରାଜୋଽଶ୍ଵୋ ନାଭୟା ପରାୟଣଃ
ଦୟାତଂ ବର୍ଷ ମେତଦ ଯନ୍ତାମ୍ନା ଭରତ ମୁରମନ୍ ।
ତ ଏବତା ନମେଷେନ ମୁପକରୁର୍ଯ୍ୟୁତ୍ତମ୍ ।
ବଦାୟମାନ ମୃଷିର ରଜନୀରେ ମହାବ୍ରତଃ ।

ଏହି ଦୁଇଟି ଅଙ୍ଗଜାତ ଓ ଭରତ ନାମର ପ୍ରମାଣ । ୧୧ଶ ସ୍କନ୍ଧ ୨ୟ ଅଃ

୫* ଇତି ନୃପ ଉପାସ୍ୟାନ ବୈଦିନ୍ୟ ପଞ୍ଚତ,
ଅସ୍ତ୍ରୋଷାଦାଦ ପୁରୁଷ ମିତାୟଃ ପୁଂସ୍ତୁ ଭୀମୟ
ତସ୍ମୈ କାମ କରଂ ଦୁଷ୍ଟୋ ରାଜବାନ୍ ଦୂର ସ୍ଵରଃ ।
ବଦା ବଳାଭବରେନ ସୁଧୁମ୍ନଃ ପୁରୁଷର୍ଷଭଃ । ୧୧ମ ସ୍କନ୍ଧ ୧୧ମ ଅଧ୍ୟାୟ ।

୧୦* ସୁଧାମୁଖ-ରୂପାଦୃଶ୍ୟାଃ ପଦମ ଧାନ୍ତିତାଃ, ରୁଦ୍ରଂ ଶବ୍ଦେନ୍ଦ୍ର
 ବଳଦାୟକ୍ତ୍ୱଃ ଶବ୍ଦଂ ରୁଦ୍ରଂ ସେନାବଳାଦିନ୍ଦ୍ର ଉଦାହ ।
 ରୁଦ୍ରଂ ସେନାଦୟଃ ପ୍ରାଣିନ୍ଦ୍ର ସେନେନ୍ଦ୍ର ଦଣ୍ଡତାଃ ।
 ଧୃଷ୍ଣବ ଶ୍ୱାସବତ୍ସଃ ପ୍ରସବତ୍ସଃ ସୁଦାୟାଃ ।
 ପଦ୍ମବାର ମହାଦାବେନ୍ଦ୍ର ପଦ୍ମବାରଂ ମୁରୁଗମ୍ ।
 ଶିବ ହରିଃ ୧୦ମ ଶ୍ଳୋକ ।

୧୧* ଅଗ୍ରତଃ କଳାୟାଃ ସ୍ୱର ପୁଣ୍ଡ୍ରପ୍ରସଙ୍ଗତାଃ
 ଶକ୍ତିରେ ଦର୍ଶନମସ୍ୟା ବଳେ ଶେଷେ ମହୋଦୟାଃ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରଃ ସୁମାମ୍ । ଶେଷେନ୍ଦ୍ର ଉଦାହ । ୧୧ମ ସ୍ତବ ୧୦ଶ ଶ୍ଳୋକ ।

୧୨* ଦୁମି ଅନ୍ତରେ ଶାହାର ସେ ଦୁମିନ୍ଦ୍ର ; ପୁଣ୍ୟବତ ବନ୍ଦିତ୍ୱ ମଉର
 ବୋଲନ୍ତ । ଉତ୍ତର ଅନ୍ତେ ଅଭୟା (ବାମ) ଶାହାର ।

୧୩ ଦୁଃଖା ଦୁମିନ୍ଦ୍ରଂ ଜାମ ପୁନଃ ମହାସ୍ୟା ମାନବମ୍ ।
 ଦେବ ଶିବ ୧୩ ଶ୍ଳୋକ ।

୧୪* ପଦ୍ମାଦ୍ ଦୁମିନ୍ଦ୍ରଂ ସେନା ଶମୀମେତାଂ ପଦାତିନମ୍ ଦେବ ୧୪ ଥା ।
 ଅନ୍ତଃ କ୍ଷମିତ୍ୱେନ୍ଦ୍ର ଜାମ ଜାମାଦ୍ ମନିଷ୍ଠେନ୍ଦ୍ରଃ । ଦେବ ୧୫ ଥା ।

୧୫* ଦେବତା ସୁଦାୟାଦେବତା ବାର ଶୟୋଃ ଉଦାହରଣ । ଦେବ ୧୬ ଥା
 ଦେବେ ସମରେ ପୁଣ୍ଡ୍ରଂ ପୁନଃ ଶୟା ଜନେନ୍ଦ୍ର । ଶେଷେ ୧୭ ଥା ।
 ବାହୁର୍ଦ୍ଧା ନବତଃ ସରସତା ସୁଦୟା ଓ ଶ୍ୟାସେ ଦୁମିନ୍ଦ୍ର
 ମଧ୍ୟବର୍ତ୍ତୀ ପ୍ରାମ ।

୧୬* ସରସତୀ ଜମ୍ବୁବାରଃ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଦୟତେ ।

୧୭* ପ୍ରମାଦେ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେବାଦୟା ବାସ ପ୍ରସ୍ତୁତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ମନ୍ତ୍ର
 ଅବଧାନ ହୁଅନ୍ତୁ ।

୧୮* ଶକ୍ତି ଶିବ ବରଦ ବଳା ବର ଶାପ ପୁନଃ ; ଦୁଇ ବେବନ୍ତ ।

୧୯* ଶକ୍ତି ଶିବ ପ୍ରାୟାସଦାୟକ ; ଅପି ଓ ବୃତ୍ତିତା ପୁନଃ ମନୁ ।